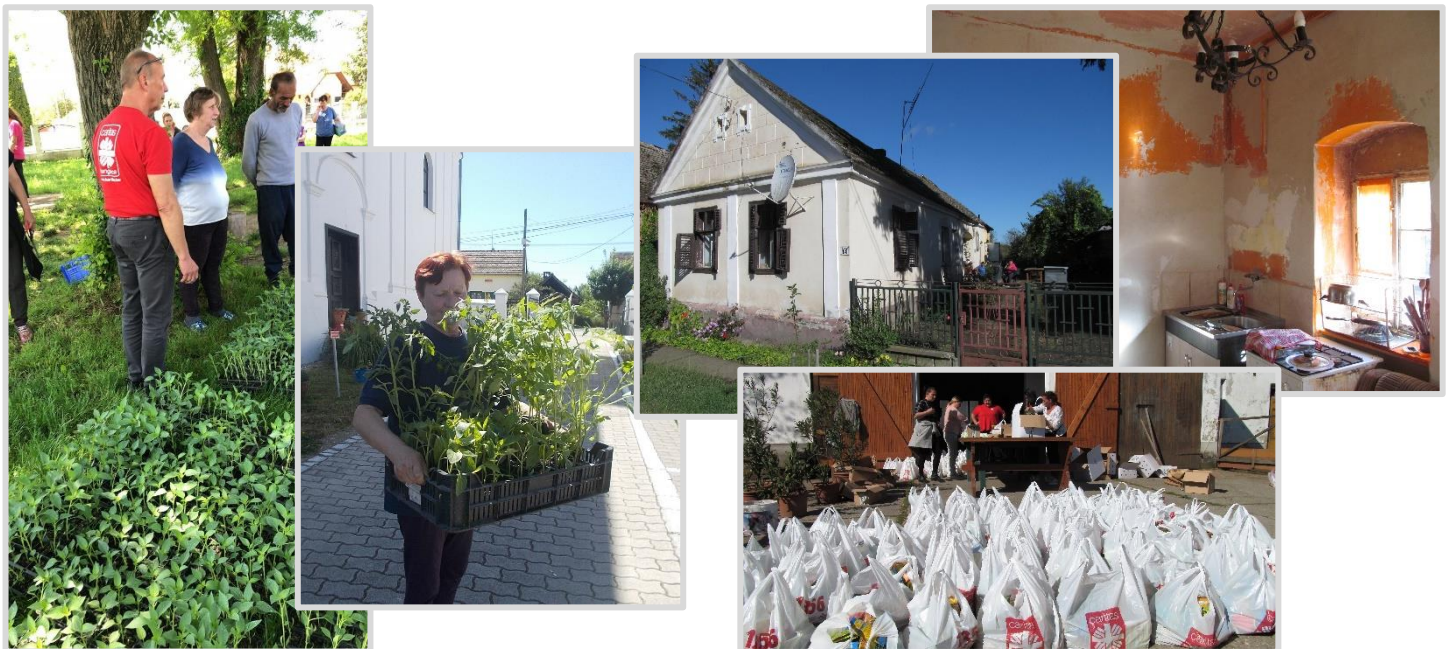

SELLYE – VÉGTELEN LEHETŐSÉG – MOZGÓ JELENLÉT PROGRAM HATÁSMÉRÉSE, ÉRTÉKELÉSE

TANULMÁNY

Magyar Máltai
Szeretetszolgálat

MEGBÍZÁSÁBÓL A

SIMPACT KÖZHASZNÚ NONPROFIT KFT.

2022.07.31.

1. TARTALOM

1. TARTALOM	2
2. FEJEZET ÖSSZEFOGLALÓ	3
A KUTATÁS CÉLJA	3
ÖSSZEGZŐ ÉRTÉKELÉS	4
A JELENLÉT PONTOK ÉS A MOZGÓ JELENLÉT PROGRAM ÖSSZEHASONLÍTÁSA	7
A VÉGTELEN LEHETŐSÉG JÁRÁSI SZINTŰ HATÁSAIRÓL.....	8
3. FEJEZET KUTATÁSI MÓDSZERTAN	10
4. FEJEZET A MOZGÓ JELENLÉT PROGRAMRÓL	14
ERŐSSÉGEK.....	14
NEHÉZSÉGEK	16
AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS JELLEMZŐI	18
AZ ELÉRT EREDMÉNYEKRŐL	19
A HATÁSOK ÉS A VÁRHATÓ HASZNOK SZÁMSZERŰSÍTÉSE	22
JAVASLATOK.....	24
VISSZAJELZÉSEK.....	24
5. FEJEZET A MOZGÓ JELENLÉT PROGRAMRÓL SROI szemléletben	29
AZ EGYES HATÁSOK “FORINTOSÍTÁSA”	31
AZ EGYES HATÁSOK BEKÖVETKEZÉSÉNEK VALÓSZÍNŰSÉGE	39
A VÁRHATÓ TÁRSADALMI BEVÉTEL MEGHATÁROZÁSA	40
A PROGRAM KÖLTSÉGEI.....	43
A VÁRHATÓ ÖSSZES TÁRSADALMI NYERESÉG KISZÁMÍTÁSA.....	48
6. FEJEZET A JELENLÉT PONTOKRÓL	51
HASONLÓSÁGOK.....	51
KÜLÖNBSEGEK.....	52
A JELENLÉT PONT ÉS A MOZGÓ JELENLÉT PROGRAM ÖSSZEHASONLÍTÁSA.....	55
7. FEJEZET A VÉGTELEN LEHETŐSÉG JÁRÁSI SZINTŰ HATÁSAIRÓL	57
8. FEJEZET JAVASLATOK	61
9. FEJEZET MELLÉKLETEK	64
Interjúvázlat – UTAZÓ SZOCIÁLIS MUNKÁSOK.....	64
Interjúvázlat – CSALÁDOK	66

Interjúvázlat – CSALÁDSEGÍTŐ SZOLGÁLATOK.....	67
Interjúvázlat – JELENLÉT PONTOK.....	68
Interjúvázlat – POLGÁRMESTEREK.....	70
SROI KALKULÁCIÓ EXCEL TÁBLÁZATA	70

2. FEJEZET | ÖSSZEFOGLALÓ

A KUTATÁS CÉLJA

A Máltai Szeretetszolgálat „Végtelen lehetőség – Kísérleti program a leginkább elmaradott járások területi felzárkózása érdekében” című projektjének keretében öt járásban, öt nagy karitatív szervezet megvalósításában indultak el programok 2018-ban. Magának a Végtelen Lehetőségnek az elsődleges célja a járások és a települések helyzetének a javítása volt. Ezen belül az alábbi részcélok fogalmazódtak meg:

1. A járásban élők életminőségének a javítása.
2. A helyi lakosság aktivizálása, érdekérvényesítő- és problémamegoldó képességének fejlesztése, megerősítése.
3. Olyan járási szintű hatások elérése, amit jellemzően az adott járás kulcsszereplői és intézményei közötti együttműködések erősítésével, valamint a járás településeinek elérésével igyekeznek megvalósítani a programokban dolgozók.

A Végtelen Lehetőség keretében, a sellyei járásban került megvalósításra a “Mozgó Jelenlét program”. Két településen (Kisszentmárton és Téseny) alakított ki a **megvalósító Katolikus Karitás** Jelenlét pontokat. A járás többi településének az értékelés fókuszában álló **Mozgó jelenlét** biztosította a Jelenlét pontok által nyújtott szolgáltatások egy részét. A szolgáltatásokat egy 4 fős csapat biztosította, akik egy kisbusszal járták a járás településeit. A községekben élők rászorultsága és az együttműködési szándék, valamint a helyiekkel kialakított jó kapcsolat alapján 10 olyan település került kiválasztásra, amelyek a Mozgó jelenlét szolgáltatás fókuszában állt. Emellett két Mozgó Jelenlét pont működött a Kisszentmártonhoz tartozó majláthpusztai településrészen és Csányoszáron.

A Mozgó Jelenlét program szociális munkásai (ahogy a későbbiekben rájuk többször hivatkozni fogunk; az utazók vagy utazó szociális munkások) mindig célzottan és tervezetten látogattak meg egy-egy települést, ahol programokat, foglalkozásokat tartottak, illetve egyéni

kríziskezelést valósítottak meg. A látogatások keretében a településeken élőket bevonták a Végtelen lehetőség egyéb projekttevékenységeibe is.

A Mozgó jelenlét program értékelésének az alábbi céljai voltak:

- ▶ a program megvalósítása során összegyűlt **pozitív és negatív tapasztalatok** összegyűjtése,
- ▶ a program **eredményeinek** azonosítása és társadalmi hasznosságának meghatározása,
- ▶ a továbbfejlesztést támogató **javaslatok** megfogalmazása.

Fontos hangsúlyoznunk, hogy ugyan az értékelés elsősorban a Mozgó jelenlét programra fókuszált, azonban az Ajánlattételi Felhívásban megfogalmazottak és a Máltai Szeretetszolgálatral zajló egyeztetések alapján további két célt azonosítottunk:

- ▶ a Végtelen Lehetőség program keretében működő két Jelenlét pont és a Mozgó jelenlét program eredményeinek és hatásainak az összevetése,
- ▶ annak meghatározása, hogy a Végtelen Lehetőség programnak sikerült-e járási szintű hatásokat elérnie.

ÖSSZEZŐ ÉRTÉKELÉS

A MOZGÓ JELENLÉT PROGRAM

A Mozgó Jelenlét szolgáltatás értékelése során mindenekelőtt a **program fő erősségeit** azonosítottuk. Megállapítottuk, hogy a szakmai feladatokat **elhivatott**, a járásban élők helyzetét, nehézségeit és igényeit felmérni képes, a rászorulókat támogatását kiemelten fontosnak tartó munkatársak látták el. Az utazó szolgáltatás fontos erőssége volt a program **futamideje**; a hosszabb idő alatt a kliensek és az utazós kollégák jobban megismerhették egymást. Így inkább volt lehetőség a bizalmi kapcsolatok kialakítására és a helyi közösségek megismerésére. További erősségnek lehet tekinteni, hogy a Katolikus Karitás által lebonyolított, további felzárkóztatású célú programok és a Végtelen lehetőség között **szinergia alakult ki**. Interjúalanyaink szerint kifejezetten hatékony volt az a szakmai munka, ami a **közösségfejlesztés és az adományozás összekapcsolására** épített. A közösségfejlesztésnek köszönhetően személyes kapcsolatok alakultak ki. Az így létrejött bizalmi viszony pedig lehetővé tette, hogy krízis esetén a falvak lakói az utazó szociális munkások segítségét kérjék. A felsorolásban érdemes megemlíteni, hogy az utazós kollégák **sikerrel vontak be a munkájukba olyan helyi lakosokat**, akik a Mozgó jelenlét program és a települések között egyfajta kapcsolattartóként funkcionáltak. Végül az utazós kollégák

legfontosabb erősségét érdemes kiemelni: a **Végtelen lehetőség program bizonyos szolgáltatásait elérhetővé tudták tenni olyan településeken is, ahol Jelenlét pont nem működött.**

Fontos rámutatnunk a Mozgó jelenlét program hatékony működését **akadályozó tényezőkre** is, így elsősorban néhány külső adottságra. Maga a pilot program egy **kifejezetten nagy járásban valósult meg.** A négy főből álló utazós csapat ilyen nagy településszámot nem tudott hatékonyan ellátni. Ugyancsak fontos megemlíteni a **COVID okozta válsághelyzetet** is. A közösségfejlesztésre épülő szociális munka ugyanis ez alatt az időszak alatt teljesen ellehetetlenült. A célcsoport sajátosságai miatt csak kevésbé tervezhető szociális munkát ráadásul egy **merev pályázati struktúrában** kellett megvalósítani. Mindez azért (is) jelentett nehézséget, mivel a több évvel ezelőtt megírt pályázati anyag több ponton **nem találkozott a helyi adottságokkal.** Emellett a pályázati beszámolók elkészítése, az ezzel járó adminisztratív terhek az utazós kollégákat is érintették; ennek köszönhetően **kevesebb idejük maradt a szakmai feladatok ellátására.** További nehézséget jelentett a **túladományozás** jelensége. A Végtelen lehetőség keretében működő Jelenlét pontok egyéb, adományozást is felvállaló programok aktív megvalósítói voltak. Az ezekben a programokban elérhető támogatások jellegéről és mértékéről hamar elterjedt a hír a környező településeken. A későbbiekben azonban más falvakban már nem volt lehetőség hasonló volumenű adományok biztosítására. Mindez az utazók szakmai munkáját, a szolgáltatással szemben bizalom kialakítását nehezítette meg. A nehézségek felsorolásakor szükséges megemlíteni, hogy a Mozgó jelenlét program rugalmasságot igénylő státuszaira csak **nehezen lehetett szakembereket találni.** A hatékony munkát tovább nehezítette, hogy a programban bevont szociális munkások között kifejezetten **magas volt a fluktuáció.** A visszajelzések szerint a hatékony lebonyolítást **munkaszervezési, koordinációs és kommunikációs problémák** is nehezítették.

A Mozgó jelenlét szociális munkásai számos más intézménnyel és programmal **alakítottak ki együttműködést.** Az ugyancsak Katolikus Karitászt megvalósításában zajló „Felzárkózó települések” (a továbbiakban: FETE), illetve a „Fókuszban a gyermek” (a továbbiakban: FAGYI) programokat szükséges kiemelni. Ezeknek a programoknak a munkatársai nagymértékben támaszkodtak a terepi munkát már korábban elkezdő utazós kollégák tudására és kapcsolatrendszerére. A későbbiekben a kitűnő együttműködés megmaradt – főleg, hogy a Végtelen lehetőség két Jelenlét pontja is megvalósított FETE és FAGYI programokat. Az utazós kollégák kifejezetten pozitívan nyilatkoztak a sellyei székhelyű **Egészségfejlesztési Intézettel** kialakított együttműködésről. A **polgármesterek** tekintetében is a pozitív együttműködés volt jellemző. Ezzel szemben a járási **gyerekesély programokra** nem volt rálátása az utazós szociális munkásoknak; az ott dolgozó szakemberekkel érdemi együttműködés nem alakult ki. Az állami

ellátórendszer **szociális és egészségügyi intézményeivel** csak elvétve, egy-egy konkrét ügy kapcsán alakult ki együttműködés.

Az utazós kollégák visszajelzése szerint a Mozgó jelenlét program kitűzött **céljait sikerült elérni**. A szociális munkások olyan közösségi programokat valósítottak meg, aminek köszönhetően **sikerült a bevont településeken élők aktivizálása**. Ennek köszönhetően **a helyi közösségek erősödni tudtak**. Másik fontos eredménynek tekinthető a szociális munkások és a helyi lakosok közötti **bizalom kialakulása**. Ez a bizalmi kapcsolat a szakmai munkát erősítette; hiszen ennek köszönhetően tudták a program munkatársai az igazán rászorulókhöz eljuttatni adományait.

Interjúalanyaink úgy vélték: az eredeti cél, azaz a **járási szintre való kiterjesztés összességében teljesült**. Ugyanakkor fontos jeleznünk, hogy maguk a szociális munkások is elsősorban az általuk intenzívebben látogatott 10 település tekintetében érzékelték pozitív irányú változást.

A Mozgó jelenlét program megszűnése esetén a szociális munkások által az eddigiekben elért **hatás hosszú távon nem maradna fenn**.

A visszajelzések szerint a **Jelenlét pontokhoz képest az utazók jóval kisebb hatást értek el**. A kórházak esetében ugyanis állandó jelenlét biztosított, jóval több program érhető el a lakosoknak. A szociális munkások is mélyebben ismerik a helyi közösséget, az ott kialakult viszonyokat és kapcsolatrendszereket. Mindezek miatt nagyobb a közösség aktivizálására való képességük is. A Mozgó jelenlét munkatársai ezzel szemben ritkábban jutottak el az általuk ellátott településekre, így a fenti hatásokat csak korlátozottan érték el.

Interjúalanyaink szerint a **Jelenlét módszer átadása sikeres volt**, annak szemléletét az utazós kollégák elsajátították. Egybehangzó vélemények szerint a Mozgó jelenlét program által biztosított szolgáltatásokat **az állami rendszerek munkatársai** – elsősorban kapacitáshoz, munkavállalói készségekhez és szemlélethez, valamint a segítő munka szemléletéhez kapcsolódó okok miatt – **nem tudják ellátni**.

Fontos az utazó szociális munkások által biztosított szolgáltatásokra rálátó **helyi lakosok és szakemberek visszajelzéseit** is röviden ismertetni. A **polgármesterek** döntő többsége **pozitívan értékelte** az utazós kollégák munkáját, a beszélgetések során csupán néhány kritikai észrevétel hangzott el. Tapasztalatunk szerint a felkeresett polgármesterek elsősorban **a tárgyi adományok jelentőségét hangsúlyozták**, az utazók **közösségépítésben betöltött szerepét kevésbé tartották fontosnak**. A felkeresett polgármesterek is úgy gondolták, hogy a

járásban elérhető más szakember és intézmények nem tudják felvállalni a Mozgó jelenlét program által biztosított szolgáltatások biztosítását. Az eddig elért eredmények fenntarthatósága szempontjából igen kritikusak voltak interjúalanyaink: megítélésük szerint a Mozgó jelenlét program megszűnése esetén az általa elért **eredmények megszűnnének**.

A Mozgó jelenlét program munkája kapcsán a járásban elérhető **szociális szakemberek és felzárkóztató programok munkatársainak** a véleményét is kikértük. Általánosságban elmondható, hogy a **program láthatósága gyenge volt**. A megkérdezettek a Mozgó jelenlét program által nyújtott szolgáltatásokat jellemzően nem ismerték. Végül érdemes megemlíteni a **Jelenlét pontokban** dolgozó kollégák értékelését is. Interjúalanyaink kivétel nélkül pozitívan nyilatkoztak az utazó szociális munkások tevékenységéről, ebben az esetben is csak néhány kritikai észrevétel hangzott el. A Jelenlét pontokon dolgozók is úgy gondolták, hogy az **állami ellátórendszer intézményei nem tudják átvállalni** az utazó szociális munkások által ellátott feladatokat. Ilyen jellegű szolgáltatások ugyanis jelenleg nem elérhetők egyik szervezet portfóliójában se. A visszajelzések szerint a szolgáltatás megszűnése elsősorban a tíz kiemelt település esetében fogja éreztetni negatív hatását.

A JELENLÉT PONTOK ÉS A MOZGÓ JELENLÉT PROGRAM ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Az értékelő munka **célja volt a Jelenlét pontok és a Mozgó jelenlét program összehasonlítása is**. Mindezek miatt a két programelem közötti hasonlóságok és különbségek feltárására is vállalkoztunk.

Először a programelemek közötti **hasonlóságokról** számolunk be. A Jelenlét pontok munkatársai (és az utazós kollégák is) úgy vélték, hogy **programjuk célkitűzéseit sikerült elérni**. További hasonlóságnak tekinthető, hogy a visszajelzések szerint **egyik programelem átvételét se tudnák felvállalni** az állami ellátórendszer intézményei. A **Jelenlét módszertan átvétele** a kórházak esetében is **sikeres** volt. Mindkét programelemre nagy adminisztratív terhet rakott, hogy a korábbi vezetés **nem fordított kellő figyelmet a beszámolási és elszámolási kötelezettségek teljesítésére**. További közös jellemzőnek tekinthetők a **nagy fluktuáció, a létszámhiány és a Katolikus Karitás budapesti központjával való együttműködési nehézségek**. Az utazók és a kórházakban dolgozók is problémásnak látták, hogy a Végtelen lehetőség programot egy **túlságosan merev pályázati struktúra** finanszírozta. Ugyanakkor mindkét alprogram munkatársai úgy nyilatkoztak: a különböző felzárkóztató (ide értve elsősorban a FETE és FAGYI) programok közötti együttműködés **ezt a fajta rugalmatlanságot valamennyire ellensúlyozni tudta**.

A **különbségek** tárgyalása során érdemes kiemelni, hogy megítélésünk szerint a **Jelenlét pontok az állami egészségügyi és szociális ellátórendszer hiányosságaira jobban tudtak reagálni**. Emellett további lényegi különbségnek tekinthető, hogy a Jelenlét pontok **a helyi közösségbe tartozó lakost is foglalkoztatnak**. Megítélésünk szerint ez könnyítette a kórházak és a lakosok közötti bizalom kialakítását, egyfajta kommunikációs csatornát biztosított az érintettek között, valamint erősítette a Jelenlét pontok helyismeretét is. Azaz olyan hozadékaik voltak ennek a kapcsolatnak, ami az utazós kollégák esetében nem realizálódott.

A kórházak munkatársai inkább számoltak be a **helyi közösséggel való együttműködés dilemmáiról**. Elemző tanulmányunkban részletesen beszámolunk ezekről a nehézségekről és szakmai kérdésekről. Egyúttal hangsúlyozzuk, hogy a dilemmák léte bizonyítja: a Jelenlét pontok intenzívebb és mélyebb kapcsolatot alakítottak ki a helyi közösség tagjaival.

Megítélésünk szerint a kórházak esetében néhány strukturális probléma inkább érezte hatását. **Elsősorban a Jelenlét pontok munkatársai panaszkodtak arra, hogy a program követelményeinek való megfelelési kényszer negatívan befolyásolta a helyi lakosokkal kialakított viszonyt**. Esetükben ráadásul a különböző felzárkóztató **programok összekapcsolása is inkább okozott fennakadást** a munkaszervezésben, a felelősségi körök kialakításában és a helyi közösséggel való együttműködésben.

A VÉGTELEN LEHETŐSÉG JÁRÁSI SZINTŰ HATÁSAIRÓL

Megbízatusunk arra is kiterjedt, hogy a Végtelen lehetőség program járási szintű hatásairól is információt gyűjtsünk. Ahogy arról a korábbiakban már szóltunk, a program a járás kulcsszereplői és intézményei közötti együttműködést kívánta erősíteni. Ezen belül konkrét céljai voltak, hogy 1) összehangolja a helyi gyermekek, családok segítségét célzó kezdeményezéseket, fejlesztéseket, 2) elősegítse a térségekben működő civil szervezetek, projektek és állami intézmények együttműködését, 3) elősegítse a szakmai ismeretek átadását, új, innovatív módszerek bevezetését. Az értékelő munka során az ezen a téren elért sikerességre is rákérdeztünk.

Az általunk felkeresett szakemberek többsége szerint a **Végtelen lehetőségnek köszönhetően a járásban dolgozó szakemberek jobban megismerték egymás munkáját**. Minderre annak ellenére sor került, hogy 1) néhány interjúalanyunk szerint túl későn valósultak meg az ilyen jellegű szakmai programok, illetve 2) túl rövid idő alatt túl sok esemény került megrendezésre, ami a minőség rovására ment.

Interjúalanyaink szerint intézmények és szektorok közötti információáramlásra sor került, aminek köszönhetően a Jelenlét pontok inkább váltak a különböző szakemberek és felzárkóztató programok találkozási pontjává. Települési szinten tehát az **együttműködés** – és ezzel a programok közötti szinergia – **erősödött**. Ugyanakkor **járás szinten nem sikerült érdemi változást elérni**. A visszajelzések szerint mindez elsősorban az alábbi helyi adottságokkal magyarázható: 1) a járásban dolgozó szakemberek személyes ellentétei, 2) helyi (társadalom)történeti okok, 3) a pályázati programokra esetenként jellemző csalás, korrupció és a transzparencia hiánya, 4) eltérő intézményi érdekek, 5) az a finanszírozási rendszer, amely elsősorban a pályázatokban vállalt feladatok teljesítését és kevésbé az elért eredményeket kéri számon a megvalósítóktól, 6) azok a meglévő személyi és intézményi érdekek, amelyek átalakítása túl sok időt és energiát venne igénybe.

3. FEJEZET | KUTATÁSI MÓDSZERTAN

Kutatásunk elején áttekintettük a Máltai Szeretetszolgálat által átadott dokumentumokat; így a Végtelen lehetőség program, illetve a programhoz tartozó projekttevékenységek részletes leírását, a program elindulását megelőzően készített diagnózist, havi és negyedéves beszámolókat, valamint a Közgazdasági és Regionális Kutatóközpont által készített monitoring jelentéseket. Emellett a Jelenlét módszertanával kapcsolatos leírás is elérhető volt számunkra.

A dokumentumok áttekintését követően került sor a kvalitatív terepmunka előkészítésére és lebonyolítására. 2022 májusában 17 félig **strukturált interjút** készítettünk, összesen **27 fővel**. A beszélgetések döntő többsége a helyszínen, tehát a sellyei járás településein zajlott. Interjúalanyaink között megtalálhatóak voltak az utazó szociális munkások, a Végtelen Lehetőség további munkatársai, a program által érintett falvak vezetői és lakói. Megszólítottuk a járásban működő állami ellátórendszerek szakembereit, és az éppen aktuálisan futó (Európai Unió és hazai finanszírozású) felzárkóztatási programok munkatársait is. Az interjúkról a legtöbb esetben hangfelvétel készült, ezek a felvételek a későbbiekben szó szerinti leírásra kerültek. Az elemzés során ezeket az írásos dokumentumokat használtuk fel.

Interjúalanyaink önkéntesen vettek részt a kutatásban, számukra **anonimitást** biztosítottunk. A kutatás háttéréről, céljáról és az eredmények felhasználásáról minden esetben információt adtunk át az interjúk leszervezését, illetve azok elkészítését megelőzően.

Ez úton is szeretnénk **megköszönni interjúalanyaink** támogatását. Külön köszönettel tartozunk azért, hogy abban az időszakban szántak ránk időt, amikor a Végtelen lehetőség program lezárulása miatt igen sok adminisztratív teher hárult rájuk.

A Máltai Szeretetszolgálat munkatársaival egyeztetve több témakört vizsgáltuk az interjúk során:

1. Mozgó jelenlét program specifikus témakörök

- A program együttműködése más, a járásban elérhető szolgáltatásokkal és intézményekkel.
- A program megvalósítását segítő és akadályozó tényezők.
- A program által elért eredmények és azok fenntarthatósága.
- A Jelenlét pontok és a Mozgó jelenlét program, valamint az általuk elért eredmények összehasonlítása.

2. Végtelen lehetőség specifikus témakörök

- A gyermekek, családok segítését célzó (helyi és járási) kezdeményezések, fejlesztések összehangolásának a sikeressége.
- A szolgáltatások ellátórendszerbe való beilleszthetőségének a lehetősége.
- A Jelenlét módszer átadásának (és elsajátításának) sikeressége.
- Jelenlét módszer járási szinten történő megvalósíthatósága.

Az alábbi összefoglaló táblázatban a kutatási célcsoportot, az alkalmazott módszertant és a fő kutatási kérdéseket mutatjuk be.

Kutatási célcsoport	Kutatási módszer	Létszám	Megszerzendő információ
Mozgó program munkásai	Jelenlét szociális online interjú	3 fő	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A program háttere, céljai ▪ A program megvalósulása (mi volt jó / rossz / hiányzott) ▪ A program általuk elvárt és tapasztalat hatásai ▪ Mik a program korlátai? Mik akadályozhatják a hatás elérését? ▪ Az adott program és a meglévő programok szinergiái, redundanciái ▪ Együttműködések sikeressége, kudarcai ▪ Fejlesztési javaslatok
Mozgó programot helyi önkéntes segítők	Jelenlét támogató személyes interjú	4 fő	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Helyi közösség jellemzői (ide értve az intézmények és szakembere tekintetében megfigyelhető ellátottságot) ▪ A program kapcsán vállalt feladatok ▪ A program megvalósulása (mi volt jó / rossz / hiányzott) ▪ A program általuk elvárt és tapasztalat hatásai ▪ Mik a program korlátai? Mik akadályozhatják a hatás elérését? ▪ Együttműködések sikeressége, kudarcai ▪ Fejlesztési javaslatok

Tésenyi Jelenlét Pont munkatársai	személyes	2 fő	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A szolgáltatásban résztvevők jellemzői, háttere, motivációi ▪ A program megvalósulása (mi volt jó / rossz / hiányzott) ▪ A program általuk elvárt és tapasztalat hatásai
Kisszentmártoni Jelenlét Pont munkatársai	személyes	2 fő	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mik a program korlátai? Mik akadályozhatják a hatás elérését? ▪ Az adott program és a meglévő programok szinergiái, redundanciái ▪ Együttműködések sikeressége, kudarcai ▪ Fejlesztési javaslatok ▪ Mik a mozgó jelenlét program és Jelenlét pontok közötti különbségek (tevékenység és elért hatás tekintetében)?
A járásban működő Családsegítő és Gyermejkölési Központ, illetve Szolgálatok vezetői	személyes interjú	2 fő	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A járás és a szolgáltatásokat igénybe vevők jellemzői, igényei, nehézségei ▪ A program megvalósulása (mi volt jó / rossz / hiányzott) ▪ A program általuk elvárt és tapasztalat hatásai ▪ Mik a program korlátai? Mik akadályozhatják a hatás elérését? ▪ Az adott program és a meglévő programok szinergiái, redundanciái ▪ Együttműködések sikeressége, kudarcai ▪ Fejlesztési javaslatok
A Végtelen lehetőség szolgáltatásaiban résztvevő családok	személyes kötetlen beszélgetés	5 család	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mi a véleményük a programról? ▪ Történt-e, elindult-e valamilyen változás az életükben? Van-e, amit ezentúl másképp gondolnak, csinálnak? ▪ A program megszűnése hogyan érinti őket? Más szakemberek és intézmények tudják-e számukra pótolni a megszűnt szolgáltatásokat?
Érintett települések polgármesterei (ide értve a Jelenlét pontok településeit is)	személyes interjú	4 fő	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az általuk képviselt településnek mik a fő jellemzői ▪ Milyennek látja a Mozgó jelenlét programmal (illetve a Jelenlét pontokkal) való együttműködést? Milyen tényezők segítették és akadályozták az együttműködést?

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Megítélése szerint milyen változást hoztak ezek a programok a település életében? Történt-e maradandó változás? ▪ A megszűnő szolgáltatások hogyan érintik a településén élőket?
GYEP munkatársak	személyes interjú	1 fő	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Milyennek látja a Mozgó jelenlét programmal (illetve a Jelenlét pontokkal) való együttműködést? Milyen tényezők segítették és akadályozták az együttműködést? ▪ Megítélése szerint milyen változást hoztak ezek a programok a település életében? Történt-e maradandó változás? ▪ A megszűnő szolgáltatások hogyan érintik a településén élőket?

A kutatási feladatok ellátását az alábbi eszközök alkalmazása is támogatta:

- **logikai modell**, amely segítségével a bekövetkezett eredmények és a várható hatások azonosítása történ meg,
- **social return on investment (SROI)** módszertan, amellyel a “befektetési oldal” vizsgálatára került sor.

Fontos továbbá hangsúlyozni, hogy – az Ajánlattételi Felhívásban foglaltaknak megfelelően – az értékelő munka során a 2021.01.01. valamint a terepmunka közötti időszakra fókuszáltunk.

4. FEJEZET | A MOZGÓ JELENLÉT PROGRAMRÓL

Ebben a fejezetben a 1) lebonyolítást támogató erősségeket és a felbukkanó nehézségeket, 2) az intézmények és szakemberek közötti együttműködés jellemzőit és 3) az elért eredményeket ismertetjük. Ezt követően 4) a Mozgó jelenlét program kapcsán kialakított hatásláncról, illetve az SROI módszer alkalmazásának eredményeiről számolunk be. A következő fejezet az 5) interjúalanyaink által megfogalmazott javaslatokat ismerteti. A témakörök bemutatása során a Mozgó jelenlét program munkatársaival készült interjúra támaszkodtunk. Ugyanakkor az utolsó fejezetben azt is összefoglaljuk, hogy 6) a szolgáltatásra kívülről rálátó szereplők (így a különböző helyi szakemberek és lakosok) hogyan értékelték a Mozgó jelenlét programot.

ERŐSSÉGEK

Saját megítélésünk szerint a program alapvető erősségét képezte az utazós kollégák **elhivatottsága**. A járásban élők helyzetét, nehézségeit és igényeit felmérni képes, a rászorulókat támogatását kiemelten fontosnak tartó munkatársakkal készíthettünk interjút.

A visszajelzések szerint fontos erősségnek tekinthető a program **futamideje**. A hosszabb idő alatt a kliensek és az utazós kollégák jobban megismerhették egymást, így inkább volt lehetőség a bizalmi kapcsolatok kialakítására. A hosszabb futamidő ahhoz is hozzájárult, hogy az utazók jobban megismerjék a falvakban élők helyzetét, tipikus nehézségeit és igényeit. A program elején például még előfordulhatott, hogy nem (vagy csak kevésbé) rászorulókat is részesülhettek a kiosztott adományokban. Az idő múlásával azonban az utazók megismerték a klienseket, így célzottan, a leginkább rászorulókat tudták támogatni a közvetített adományokkal, illetve a különböző programokban (Szép Otthonok, Zöldellő Kertek, Akarom stb.) való részvétel lehetőségével.

A Katolikus Karitászt több, eltérő finanszírozású és célú program lebonyolításáért is felelős volt. Ezek között elsősorban a FETE, illetve a FAGYI programokat érdemes kiemelni. Ezek a programok ugyan más és más céllal indultak, azonban mindegyik a járásban élők felzárkóztatására koncentrált. Mindezek miatt indokolt volt a **programok közötti koherencia** erősítése. A gyakorlatban ez a különböző szakmai tevékenységek, valamint (ezzel összhangban) az eltérő finanszírozási és elszámolási mechanizmusok összehangolását jelentette. Ahogy azt valaki megfogalmazta: „*finanszírozási szempontból néha segítség volt az, hogy a FETE-ben valamit meg lehetett oldani, amit a Végtelenben nem. Akkor egy kicsit*

összedolgoztak itt a kollégák, és akkor mégis ki lehetett hozni a végét. Ha valamelyik projektből nem volt finanszírozható, nem volt működőképes, akkor a másiktól oldottuk meg.”

Interjúalanyaink szerint kifejezetten hatékony volt az a szakmai munka, ami a **közösségfejlesztés és az adományozás összekapcsolására** épített. A közösségfejlesztésnek köszönhetően személyes kapcsolatok alakultak ki. Fontos hangsúlyozni, hogy a programok jellege miatt ezek a kapcsolatok nem csak a hátrányos(abb) helyzetű rászorulókkal, hanem az érintett települések lakosaival alakultak ki (anyagilag vagy szociálisan elhátráltól függetlenül). A bizalmi viszony tette lehetővé, hogy krízis esetén a falvak lakói az utazó szociális munkások segítségét kérjék. Az egyik szociális munkás így írta le ezt a folyamatot:

“A munkánk jelentős részét ezek a közösségi játékok tették ki a kezdet kezdetén. Aztán azok az emberek, akik kapcsolatban voltak velünk, jelezték, hogy valahol krízis van. Egy idő után aztán úgy felépült a rendszer, hogy már a polgármesterek is szóltak, hogy figyeljetelek, itt van egy bácsika, annak kéne vinni, mert a felesége megbetegedett, vagy meghalt, és nincs mit ennie.”

Az utazós kollégák **sikerrel vontak be a munkájukba olyan helyi lakosokat**, akik a Mozgó jelenlét program és a település között egyfajta **kapcsolattartóként** funkcionáltak. Ezeknek a személyeknek a munkájára kiemelten szükség volt, hiszen a Mozgó jelenlét program szociális munkásai csak viszonylag ritkán tudtak egy-egy településre ellátogatni. Ahogy azt valaki megfogalmazta: *„a mozgó utazós csapat sokkal ritkábban fordul meg egy-egy településen. Ott inkább arra törekedtünk, hogy mindenhol legyen egy biztos emberünk, akihez tudunk fordulni, aki bizalommal fordul hozzánk, ha valami balhé van, vagy valamit el kell intézni”*.

Végül az utazós kollégák legfontosabb erősségét érdemes megemlíteni: a **Végtelen lehetőség program bizonyos szolgáltatásait elérhetővé tudták tenni olyan településeken is, ahol Jelenlét pont nem működött.**

NEHÉZSÉGEK

A Mozgó jelenlét program működését több **külső adottság** is megnehezítette. Maga a pilot program egy **kifejezetten nagy** – összesen 38 települést magába foglaló – **járásban valósult meg**. Összehasonlításképp érdemes megjegyezni: az összesen 174 hazai járásból mindössze 14 olyan van, amelyek nagyobb település-számmal jellemezhető, mint a sellyei.¹ A négy főből álló utazós csapat ilyen nagy településszámot nem tudott ellátni. Ez indokolja, hogy 10 olyan falu kiválasztására került sor, amelyekkel a szociális munkások intenzívebb kapcsolatot alakítottak ki. A külső tényezők felsorolásakor a **COVID okozta válsághelyzetet** is fontos megemlíteni. A közösségfejlesztésre épülő szociális munka ez alatt az időszak alatt ellehetetlenült. Ahogy azt az egyik interjúalanyunk megfogalmazta, ez idő alatt *“semmi olyat nem tehattünk, ami közösséggel kapcsolatos. Tehát ott sajnos leálltunk. Mikor újraindult ez az egész...nyögvenyelősen, nehezen és már nem is igazán jól működően. Az az igazság, hogy elszoktak tőlünk. Nagyon nehezen tudtunk visszaállni, mert szétszéledt a nyáj.”*

A célcsoport sajátosságai miatt csak kevésbé tervezhető szociális munkát ráadásul egy **merev pályázati struktúrában** kellett megvalósítani. A Végtelen lehetőség program az előre megtervezett tevékenységek lebonyolítását várta el a szakmai munkatársaktól, attól eltérni nem lehetett. Mindez azért (is) jelentett nehézséget, mivel a **több évvel ezelőtt megírt pályázati anyag több ponton nem találkozott a helyi adottságokkal**. Valaki szerint *“a pályázati írók, hogy finoman fejezzem ki magam, kevésbé voltak képesek a járással, és olyan helyekre tettek hangsúlyokat, ahova nem kellett volna”*. Kifejezetten hibás döntés volt például a négy fős Mozgó jelenlét programhoz egyetlen egy autót rendelni. Bár nyilvánvalóvá vált, hogy sokkal hatékonyabb lehetne az utazós kollégák munkavégzése még egy autóval, azonban ilyen jellegű beszerzésre (a pályázati kööttségek miatt) nem volt lehetőség.

Érdemes megemlíteni, hogy a Végtelen lehetőség korábbi szakmai vezetője a program által vállalt tevékenységek lebonyolítására, illetve a lebonyolítást igazoló dokumentáció előállítására nem fordított kellő figyelmet. Ennek a terepmunka időszakára is kiható következményei voltak, hiszen még akkor is folyamatban volt a korábbi programokról készült fotók és jelenléti ívek digitalizálása és archiválása. Ezt az **adminisztratív munkát az utazó szociális munkások is támogatták**; ennek köszönhetően azonban **kevesebb idejük maradt a szakmai feladatok ellátására**.

---

¹ Központi Statisztikai Hivatal, 2019. Elérhető: https://www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2019.pdf

Megítélésünk szerint a Katolikus Karitás **járásban futó egyéb programjai eseti jelleggel nehezíthették az utazós kollégák munkáját**. Az egyéb programokkal szemben – például a helyi erőviszonyok megváltoztatására való képességük miatt – esetenként ugyanis ellenállás volt megfigyelhető. Az egyik településen például *“mikor betettük oda a lábunkat, akkor szó szerint kitört a háború, mert a polgármester azt hitte, hogy ott most vége az ő egyeduralmának. [...] Ha bármilyen befolyás-csökkenés, ha ő úgy érzi, hogy a befolyását valamilyen szinten veszélyeztetik, akkor ő kőkemény.”* Fontos jeleznünk, hogy ilyen **érdek-konfliktusok** az utazók és az általuk látogatott települések között nem alakultak ki. A fentiekben leírt nehézségek azonban kihatással lehettek az utazók munkavégzésére is.

További nehézséget jelentett a **túladorományozás** jelensége. A Végtelen lehetőség program keretében két településen – Kiszszentmártonban és Tésényben – Jelenlét pontok működtek. A különböző, adományozást is felvállaló programok (maga a Végtelen lehetőség, de például a FETE is) ezekben a falvakban is elindultak. Azok jellegéről és a programban elérhető támogatás mértékéről hamar elterjedt a hír a környező településeken. A későbbiekben azonban más falvakban már nem volt lehetőség hasonló volumenű adományok biztosítására. Ahogy azt valaki megfogalmazta:

“Egy kicsit túl lett adományozva ez a két település. Nyilván a többi település azonnal tud róla, hogy akkor ott milyen dolgokat valósítottak meg, és ez azért okozott feszültséget a többi helyen. [...] Nagyon sok mindent, tehát a disznótól, a tyúkoktól elkezdve a hozzá tartozó tápokig. A Szép Otthon projektben is olyan jellegű támogatást kaptak, ami miatt később mi jöttünk ki rosszul, amikor elvittük mondjuk Besencébe, meg elvittük ezt a programot Sósvertikére, és mondták, hogy hát akkor mi is kérünk műanyag ablakot, meg műanyag ajtót, mert a Sanyiék azt kapták. És akkor mondtuk, hogy sajnos ez most nem fér be a projektbe. Kínos volt, mert akkor már kisebb volt az összeg, mint korábban.”

A nehézségek felsorolásakor szükséges megemlíteni, hogy a Mozgó jelenlét program rugalmasságot igénylő státuszaira csak **nehezen lehetett szakembereket találni**. Az egyik interjúalanyunk így írta le a munkavégzéssel járó nehézségeket: *“tizenketten fordultak meg a projekt során. [...] Sok a szombat és a vasárnap. A fiatal gyermekes anyukák hamar kiestek, elmentek. És hát van, amikor este nyolc és kilenc körül érünk haza.”* A munkavégzés ezen sajátosságai is magyarázták, hogy a programban bevont szociális munkások között kifejezetten **magas volt a fluktuáció**.

Megítélésünk szerint a hatékony megvalósítást **munkaszervezési, koordinációs és kommunikációs problémák** is nehezítették. Az interjúk során többször elhangzott, hogy a

terepen dolgozó kollégák lényegi kérdésekben nem (vagy csak késve) kaptak információt a Katolikus Karitászbudapesti központjából. Az adatfelvétel időpontjában is találkozhattunk ennek jelével: a több éves program lezárulását megelőző hetekben a szociális munkások még mindig nem tudták, hogy a Katolikus Karitászbudapesti központjában (más programokban) tart-e igényt munkájukra. Az egyik interjúalanyunk így jellemezte ezt az információhiányt és annak következményeit: *“vannak itt olyanok, akiknek családjuk és gyereke van. Azért lehet, hogy nekik nem az utolsó másodpercekben kellene megtudni, hogy találtak-e egy másik állást. Logikus, hogy mások már leléptek, mert nem mondtak itt még akkor semmit.”* Az interjú elkészítésének időpontjában bizonytalan volt az is, hogy az utazó szociális munkásokra építő programelem bármilyen formában elérhető lesz-e a járásban élők számára a Végtelen lehetőség lezárulása után.

AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS JELLEMZŐI

Ahogy arra a korábbiakban már utaltunk, a Mozgó jelenlét program munkatársai a felzárkóztatás különböző területein aktív járási szervezetekkel és programokkal kapcsolatban voltak. Ebben a fejezetben ezeknek az együttműködéseknek a jellemzőit ismertetjük.

Az ugyancsak Katolikus Karitászbudapesti központjában zajló **FETE** és **FAGYI** programok munkatársai nagy mértékben támaszkodtak a terepi munkát már korábban elkezdő utazós kollégák tudására és kapcsolatrendszerére. Ezt a kapcsolódást az egyik interjúalanyunk így írta le:

“Mikor megszületett egy-egy településen a FETE vagy a FAGYI, akkor gyakorlatilag ránk tudtak csak támaszkodni. Tehát sokszor mi utazók mentünk el azokra a településekre, mivel mi jártunk oda addig is. Ahol most FETE és FAGYI van, ott bennünket ismertek korábbról, és pont az új csapatnak az elfogadását könnyítette meg az, hogy kezdet kezdetén velünk mentek.”

A jó munkakapcsolat a későbbiekben is megmaradt. Ehhez az is hozzájárult, hogy a FETE és FAGYI programokban esetenként az utazósok volt Karitászbudapesti kollégái dolgoztak. A pozitív együttműködés további bizonyítékeként tekinthető az a hatékony munkamegosztás, amelyről a korábbiakban (a programok közötti koherencia kapcsán) már írtunk.

A Végtelen lehetőség keretében kialakított kisszentmártoni és tésenyi **Jelenlét pontok** munkatársainak egy része is FETE, illetve FAGYI programokban dolgozott. Ezeket a kollégákat az utazó szociális munkások többször segítették az adminisztrációban, a regisztrációban, a programok lebonyolításában, az állandó ügyelet biztosításában vagy éppen az utaztatásban. Itt érdemes megemlíteni, hogy a különböző – ide értve a FETE, FAGYI és Végtelen lehetőség –

programok elhatárolása, a felelősségi körök pontos kijelölése esetenként nehézségekbe ütközött. Ez azonban kevésbé az utazós kollégák, inkább a Jelenlét pontokon dolgozó kollégák munkáját befolyásolta (emiatt ezt a témakört a későbbiekben tárgyaljuk).

Az utazós kollégák kifejezetten pozitívan nyilatkoztak a sellyei székhelyű **Egészségfejlesztési Intézettel** kialakított együttműködésről. A **polgármesterek** tekintetében is a pozitív együttműködés volt jellemző. Ezzel szemben a járási **Gyerekesély Programra** nem volt rálátása az utazós szociális munkásoknak; az ott dolgozó szakemberekkel érdemi együttműködés nem alakult ki.

Az állami ellátórendszer **szociális és egészségügyi intézményeivel** se alakult ki komolyabb együttműködés. Interjúalanyaink szerint *“sok tapasztalatunk nincs”* és *“szoros kapcsolatot nem építettünk ki”*, bár *“esetenként alakult ki együttműködés”*. Az utazósok például segítséget kértek az adományosztás kedvezményezett körének a meghatározása kapcsán. Ahol pedig a családsegítő munkatársak igényelték az intenzívebb kommunikációt (például Vajszló esetében), ott sor került esetmegbeszélésre vagy éppen (kiskorú veszélyeztetettsége miatt történő) jelzésre is. Emellett a családsegítő munkatársak közbenjárásának köszönhetően az utazók adományokat is eljuttattak rászoruló családoknak.

AZ ELÉRT EREDMÉNYEKRŐL

A visszajelzések szerint a **Mozgó jelenlét program kitűzött céljait sikerült elérni**. A szociális munkások olyan **közösségi programokat valósítottak meg**, aminek köszönhetően *“a mindennapos apátiába, amiben ők éltek, egy kis színt tudtunk vinni. Egy kis újat tudtunk hozni, olyasvalamit, ami eddig nem volt része az életüknek.”* Összeségében tehát **sikerült a bevont településeken élők aktivizálása**; ennek köszönhetően **a helyi közösségek erősödni tudtak**. Az egyik interjúalanyunk így írta le ezt a változást:

“Tényleg alakultak a közösségek. Tehát az a fajta begubózás, ami jellemző volt ezekre a településekre, ezek valamilyen szinten kinyíltak. Nem csak a kőházas településeken, hanem ahova mi gyakrabban tudtunk menni. Tehát csak össze tudtunk verbuválni egy 8-10-20 embert, vagy egy nagyobb eseményre akár 50-60 embert is. És én ezt tartom a legfontosabbnak, hogy azok az emberek, akik szinte teljességgel elszeparáltak voltak egymástól, valamilyen szinten nyitottakká váltak.”

Más valaki úgy gondolta, hogy az általuk felkeresett helyi lakosok *“egy olyan közösséget alkotnak, akik összetartóak. És úgy látom, hogy mernek is részt venni bizonyos olyan programokon, amiktől esetleg féltek régebben, vagy nem mertek.”*

Interjúalanyaink hangsúlyozták, hogy a Végtelen lehetőségben elérhető egyéb (így elsősorban a Szép Otthonok) programelemek is a közösség erősítéséhez járultak hozzá. Hiszen *“azok a családok, akik ebbe bekerültek, segítették egymást. Tehát elmentek betonozni a másikhoz. Mariska néni nem tudott festeni, kifestett hát más. Tehát volt egyfajta közösségépítés, egymás segítése. Ez nem volt jellemző korábban.”*

Másik fontos eredménynek tekinthető a szociális munkások és a helyi lakosok közötti **bizalmi kapcsolatok kialakulása**. Ez a bizalmi kapcsolat a szakmai munkát erősítette; hiszen ennek köszönhetően tudták a program munkatársai az igazán rászorulókhöz eljuttatni adományait.

Interjúalanyaink úgy vélték: az eredeti cél, azaz a **járási szintre való kiterjesztés összességében teljesült**. Ugyanakkor fontos jelezniük, hogy maguk a szociális munkások is elsősorban az általuk intenzívebben látogatott 10 település tekintetében érzékelték pozitív irányú változást.

Fontos visszajelzés azonban az, hogy a szociális munkások által elért **hatás** – a Mozgó jelenlét program megszűnése esetében – **hosszú távon nem maradna fenn**. Ezt úgy fogalmazta meg az egyik interjúalanyunk, hogy ebben az esetben *“eltűnik a kenyérből a kovász. Nagyjából ennyi, hogyha mi eltűnünk.”* Egy másik szociális munkás arra hívta fel a figyelmet, hogy a COVID okozta válsághelyzetben már bebizonyosodott: a közösségek könnyen széthullanak, újraépítésük rengeteg időt és energiát vesz igénybe. Valószínűleg ugyanez történik abban az esetben, ha az utazós kollégák nem érik el a későbbiekben a falvakat.

A visszajelzések szerint a **Jelenlét pontokhoz képest az utazók jóval kisebb hatást értek el**. A kórházak esetében ugyanis állandó jelenlét biztosított, jóval több program érhető el a lakosoknak. A szociális munkások is mélyebben ismerik a helyi közösséget, az ott kialakult viszonyokat és kapcsolatrendszereket. Mindezek miatt nagyobb a közösség aktivizálására való képesség is. A Mozgó jelenlét munkatársai ezzel szemben ritkábban jutottak el az általuk ellátott településekre, így a fenti hatásokat csak korlátozottan érték el. Érdekes azonban azt is megemlíteni, hogy az utazós program fenntartása jóval költséghatékonyabb is volt.

Interjúalanyaink szerint a **Jelenlét módszer átadására egyértelműen sor került**; a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület munkatársai a különböző oktatások keretében sikeresen

számoltak be korábbi tapasztalataikról és adtak javaslatot a módszer alkalmazását illetően. Az utazós kollégák ugyanakkor hangsúlyozták: a Jelenlét módszer elsősorban (településeken belül vagy azokon kívül található, szegregált) telepek felzárkóztatására lett kialakítva. Emiatt a módszer kevésbé alkalmazható az ormánsági aprófalvas térségben, ahol más a társadalomszerkezet, a közösségek más helyzetben vannak és más jellegű problémákkal szembesülnek. Az egyik interjúalanyunk így írta le mindezt:

„A Máltai szemléletmódja és ezáltal aztán a hozzáállása a kezdet kezdetén más volt. Tehát nekünk telepi gettó körülmények között élő emberekről tartottak előadásokat. [...] De ezek itt nem gettók. A gettó körülmények között olyan problémákkal szembesülhetnek, amivel mi nem. Például az áramlopás. A narkotikum. A gyilkosságok. A sellyei járásban lévő településeken van, előfordul, de nem jellemző. Pontosan azért, mert ezek nem egy nagy településen belül egy kisebb gettóról szóltak, ahol összezsúfolódtak a nincstelenek, a szegények, a bűnözők, a narkósok, a mindenki. Hanem itt szegények az emberek, de azért valamilyen szinten, települési szerkezetben élnek.”

Interjúalanyaink szerint a **Mozgó jelenlét program által biztosított szolgáltatásokat az állami rendszerek munkatársai nem tudják ellátni**. Ennek több oka is van:

- Az állami intézmények (ide értve elsősorban a családsegítő szolgálatokat) számára nem állnak rendelkezésre elegendő kapacitások.
- A Mozgó jelenlét programban való munkavégzés változatos képességeket igényel. Az utazósok szociális gondozást, kríziskezelést, programszervezést vagy éppen gyermekfelügyeletet is végeznek. A munkakör ellátása ráadásul kreativitást és rugalmasságot igényel. Ehhez képest az állami intézményekben a munkavégzés jóval specifikusabb és egyben merevebb keretek között történik.
- Az állami intézményeknek más a működési koncepciója, hiszen a célcsoporttal való szoros kapcsolat és a jelenlét hiánya miatt kevésbé tudnak prevenciót megvalósítani. Az egyik szociális munkás szerint például *„az állami ellátórendszer inkább szabályoz és nincs jelen. Nincs jelen minden nap. Csak akkor megy ki, ha probléma van. Akkor avatkozik csak be, ha probléma van.”*

A HATÁSOK ÉS A VÁRHATÓ HASZNOK SZÁMSZERŰSÍTÉSE

A kutatás során részletesen feltártuk, hogy a Mozgó jelenlét programnak milyen tervezett hatásai voltak. Ennek érdekében az alábbi lépéseket tettük meg:

1. CÉLOK tisztázása: milyen célkitűzései voltak a programoknak?
2. TEVÉKENYSÉGEK tisztázása: milyen tevékenységek valósultak meg a program során?
3. ÉRINTETTEK összegyűjtése: kikre volt hatással a program?
4. EREDMÉNYEK ÉS HATÁSOK összegyűjtése: milyen hatásokat ért el a program rövid távon ill. hosszabb távon milyen hatások várhatóak?
5. (INDIKÁTOROK definiálása után) SROI módszer alkalmazása: erre csak olyan mutatószámok kialakításával kerülhetett sor, amelyek jól tükrözik a bekövetkezett hatások mértékét.

A Mozgó Jelenlét program elsődleges **célja** az volt, hogy (a Jelenlét-módszerre építve) képes legyen a járásban elért településeken élők életminőségének a javítására. Ennek a célnak az elérése érdekében az alábbi **tevékenységek** valósultak meg:

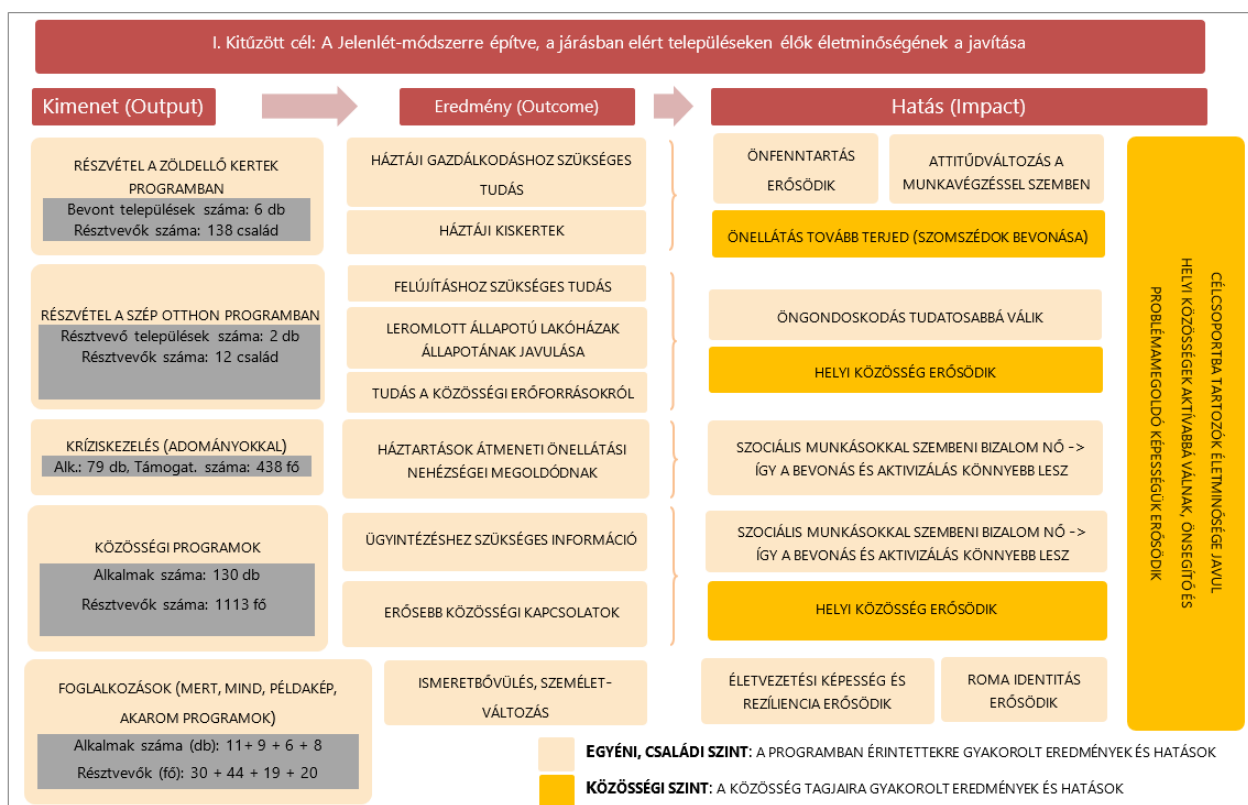
- a Jelenlét pontokon elérhető szolgáltatások – ide értve a Zöldellő kertek, illetve a Szép otthon programok – elérhetővé tétele a járás településein élők számára,
- kríziskezelés,
- közösségi programok szervezése,
- foglalkozások (ezen belül a „Mert”, a „Mind”, a „Példakép” és az „Akarom” programok) megvalósítása.

Érintetteknek a Mozgó Jelenlét program által elért települések lakóit tekinthetjük. Mivel az értékelő munka során a Végtelen lehetőség hatásaira is fókuszáltunk, emiatt egy további érintetti csoportként azonosítható a helyi (elsősorban oktatási, egészségügyi, szociális) intézmények és az ott dolgozó szakemberek csoportja.

Az **eredmények** és **hatások** azonosítása érdekében az úgynevezett **logikai modellt** használtuk. A logikai modell iránymutatása alapján többféle eredményt és hatást különböztethetünk meg:

- ▶ **OUTPUT:** azt mutatja meg, hogy a tevékenység megtörtént-e, és ha megtörtént, akkor milyen volumenben, nagyságban, milyen minőségben. Az output a szervezet befolyása alatt áll, és a program megvalósítása közben jön létre.
- ▶ **OUTCOME:** azt mutatja meg, hogy bekövetkezett-e teljesítmény vagy viselkedés változás a program hatására, de a változások bekövetkezése nem csak a program megvalósulásától függ. Az outcome mindenképp a program megvalósulás után, vagy a végére következik be.
- ▶ **IMPACT:** az a hosszú távú hatás, amely a program hosszú távú célja, amelyre a program már kisebb befolyással tud lenni, a program megvalósítása után hosszabb távon következik be.

Az alábbiakban a Mozgó Jelenlét program kapcsán kialakított logikai modellt mutatjuk be. A kimeneti (output) oszlopban azt is feltüntettük, hogy a program futamideje alatt összesen hány alkalommal, hány résztvevő (személy vagy település) bevonására került sor.

Ez a logikai modell támogatta az úgynevezett SROI módszer alkalmazását, melynek eredményeit külön fejezetben ismertetjük.

JAVASLATOK

Kíváncsiak voltunk arra, hogy interjúalanyaink milyen javaslatokat fogalmaznak meg a program fejlesztése kapcsán. A visszajelzések szerint kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a **finanszírozást biztosító pályázat beszámolási és adminisztratív követelményeinek megfeleljen a program.** Ez a vélemény azzal magyarázható, hogy a szociális munkások az interjú elkészítését megelőző időszakban rengeteg időt fordítottak a korábbi (tehát akár évekkal ezelőtt megvalósult) program elemek (utólagos) adminisztrációjára.

Egyöntetű volt az a vélemény, amely szerint az **Európai Unió finanszírozású pályázatok** – az elszámoláshoz a kapcsolódó adminisztratív terhek és a rugalmatlanság miatt – **nem tudják hatékonyan támogatni a szociális munkára épülő szakmai tevékenységet.** Más típusú finanszírozás esetén nagyobb az esély arra, hogy a meglévő forrásokat hatékonyan tudják felhasználni a program lebonyolítói és *“nem kell baromságokat venni azért, mert ezt valaki annak idején a pályázatban kitalálta.”*

Fontos lenne kiemelt figyelmet fordítani a **fluktuáció visszaszorítására.** A folyamatosan cserélődő munkatársak felkészítése és betanítása ugyanis túl sok időt vesz igénybe. Emellett a szakmai munka színvonala se biztosított, hiszen a településen élőkkel való bizalmi kapcsolat kialakítása nehezebb, hosszabb időt vesz igénybe.

Kiemelten fontos a **Katolikus Karitászbudapesti központja és a járási szinten dolgozó kollégák együttműködésének a fejlesztése.** Interjúalanyaink úgy érezték, hogy a Budapesten dolgozó programvezetés nem (vagy csak későn) reagált érdemben az esetlegesen felmerült kérdésekre és igényekre. A visszajelzések szerint a túlságosan központosított programirányítás is magyarázta, hogy kulcsfontosságú információk sokszor pontatlanul vagy késve jutottak el a helyi szintre. Az érdemi kommunikáció hiányára vezethető vissza, hogy a budapesti központ esetenként a helyi igényekre nem reagáló adományok szétosztására kérte fel az utazós kollégákat.

VISSZAJELZÉSEK

Ebben a fejezetben a különböző, az utazó szociális munkások által biztosított szolgáltatásokra rálátó helyi lakosok és szakemberek visszajelzéseit mutatjuk be. Az interjúk során arra voltunk kíváncsiak, hogy ezek a szereplők hogyan értékelik a Mozgó jelenlét programot.

Két típusú véleményt tudtunk azonosítani a **polgármesterekkel** készült interjúk során. Találkoztunk olyan polgármesterrel, aki szerint a **Mozgó jelenlét nem hozott érdemi változást a falu életébe**. Emiatt a program lezárulása után se éreznék meg az utazó szociális munkások hiányát. Ez a polgármester a Mozgó jelenlét programot a Jelenlét pontokkal hasonlította össze. Megítélése szerint ez utóbbi kórházak jóval hatékonyabb segítséget tudnak adni a helyben élőknek, hiszen:

„Minden nap ott vannak. Oda mennek tanodára, oda mennek ilyen-olyan programra, ahol ott van mindig valami. Itt nincs. [...] A tanodában már a gyerekeket, gondolom, megfogják, meg a játszóházakkal, meg mit tudom én, vagy csak egy szalonnasütés, vagy akármilyen. Tehát, hogy minden héten van valami, ott azért akkor az nem úgy, hogy most itt lesz egy családi nap, utána majd augusztusban lesz talán falunapunk.”

Mint a fenti idézetből is látható, ez a polgármester a folyamatos elérhetőséget tekintette a két programelem közötti lényegi különbségnek. Érdeemes megemlíteni, hogy az ilyen véleményt megfogalmazó polgármester is elismerte: nehéz a helyi lakosok bevonása a közösség programokba. Emiatt az utazó szociális munkások:

„jó, hogy ilyen programokat csinálnak, szerveznek. Mert talán jobban eljönnek, mert nem a falubeli csinálja, vagy nem az önkormányzat csinálja. Ha így külsősök csinálják, így teljesen más. És azért jobban eljön. [...] Tehát ilyeneket azért levettek rólunk, vagy a gyerekekkel játszottak délelőtt.”

Interjúalanyaink **esetenként** említettek olyan tényezőket, amelyeket a **Mozgó jelenlét program hatékonyságát rontották**. Az egyik falu vezetője szerint az ott élő fiatalok bevonása a nyári időszakban nem valósulhatott meg, mivel pont akkor kerültek megszervezésre az (ugyanennek a célcsoportnak elérhető) Erzsébet-táborok. Így az utazós kollégák nem tudták kinek meghirdetni közösségi programjaikat. Találkoztunk olyan véleménnyel is, amely szerint a gyerekprogramok révén nem tudták bevonni az utazós kollégák a szülőket:

“Szórakoztatták a gyerekeket, és akkor ilyenkor ugye az lenne, hogy jönnének a szülők is, és együtt legyenek, és segítsenek. De igen, tehát van olyan, amikor a pici gyereket itt hagyja a szülő és elmegy.”

A polgármesterek **döntő többsége azonban pozitívan értékelte az utazós kollégák munkáját**. Megítélésünk szerint elsősorban azok az interjúalanyaink nyilatkoztak így, akik:

1. vezető pozíciót nem régóta töltenek be, emiatt fontos számukra, hogy a faluban élők elismerjék a munkájukat és/vagy
2. környezetükben nincs olyan szakember vagy akár helyi lakos, aki az utazó szociális munkások által biztosított programokat meg tudná szervezni és le tudná bonyolítani, és/vagy
3. hátrányos helyzetű települések forráshiányos önkormányzati vezetőiként úgy látják: a faluban élőknek kiemelten fontos támogatást tudnak biztosítani az utazó szociális munkások. Az egyik interjúalanyunk mindezt így fogalmazta meg:

„Mi egy kis önkormányzat vagyunk, egy kis zsáktelepülés. Nekünk nincsen bevételi forrásunk sehonnan. Mi úgy jövünk ki minden évben, hogy épp hogy nullára vagy mínuszra jövünk ki év végére a költségvetésből. Nekünk nincsen olyan lehetőségünk, hogy mi ilyen támogatásokat kiszórjunk. Azon kívül, hogy húsvétkor vagy beiskolázáskor, illetve karácsonykor három olyan alkalom van, amikor egy kicsit tud segíteni az önkormányzat. És azon kívül teljesen ki van lőve, mert nincs miből. Nálunk nincsenek vállalkozások, nincs iparűzési adó. A többi támogatás meg van kötve az ember keze, hogy ezt mire költheted. A falugondnoki szolgáltatnak a támogatását én nem költhetem segélyezésre.”

Más az adományok szerepéről és jelentőségéről így nyilatkozott: *„Mert számítanak arra, hogy akármilyen kicsi segítség, az akkor is segítség, főleg egy ilyen településen. És itt az Ormánságban sok ilyen település van. Ami nekünk picinek tűnik, hogy akár egy liter tej vagy egy darab szalámi, az ezeknél a háztartásoknál nagy dolog. Amikor a tejet napi szinten nem tudja megvenni a kisgyerekének, mert nem telik rá a közfoglalkoztatott fizetésből. Szóval ezek hatalmas kiesések lesznek.”*

Mint a fenti idézetek alapján arra már következtetni lehet: **a felkeresett polgármesterek elsősorban a tárgyi adományok jelentőségét hangsúlyozták.** Volt, aki szerint a Karitászmunkája elsősorban azért fontos, mert az általuk adományozott termékek és tárgyak ingyenesen érhetőek el, azaz *„nem kell az önkormányzatnak beletenni. Most nem azt mondom, megoldjuk, de vannak gondok, tehát vannak problémáink. Emiatt az ingyenesség az jól jön. Nagyon.”* Más szerint *„amit kaptunk, azt mindig csak úgy kaptuk, hogy nem kell cserébe semmit, és örültek neki, és mindig kaptak valami kis apróságot. Mindig valami olyat kaptunk, ami nekünk otthon a háztartásban mindig nagyon jó. Nagyon jól jött.”*

Elsősorban az anyagi jellegű segítség miatt volt fontos a Zöldellő Kertek program is. Annak keretében ugyanis magokat és palántákat is biztosítottak, márpedig ennek köszönhetően azt *„nem kell az én pénzemből még külön megvennem. Azért nem mindegy, hogy most az ember*

kidob tízezer forintot, amiért nem muszáj volna. Mert megkapom ezt, ugye?”. A visszajelzések szerint ez a fajta ingyenesség miatt a háztáji gazdálkodás elterjedőben van a falvakban. Interjúalanyaink hasonló – tehát anyagi – előnyét hangsúlyozták a Szép Otthon programnak is.

Érdeemes ugyanakkor jelezni, hogy **néhány polgármester az utazók közösségépítésben betöltött szerepét is fontosnak tartotta**. Tapasztalatunk szerint elsősorban azokon a településeken fogalmazódott meg ez a vélemény, ahol nehézséget jelent a helyi közösség megmozgatása, aktivizálása. Pont ezeken a helyszíneken tudott a Mozgó jelenlét program olyan változást elérni, hogy az elszigetelődött, egymással nem érintkező helyi lakosokat összehozta.

Végül érdemes megemlíteni azt a véleményt, hogy valaki szerint a két támogatási formát (tárgyi adományok és közösségi programok) egyszerűen nem érdemes külön kezelni egymástól. Hiszen a közösségi programok szervezését megkönnyíti a tárgyi adomány ígérete. Így nagyobb eséllyel jönnek el a közösség akár idősebb tagjai is, és így inkább van lehetőség arra, hogy a felnőttekkel is találkozzanak az utazós kollégák.

A felkeresett polgármesterek szerint a járásban elérhető **más szakember vagy intézmények nem tudják felvállalni a Mozgó jelenlét program által biztosított szolgáltatások biztosítását**. Többen különbséget tettek az utazók és az állami intézményi szakemberei között a kialakított kapcsolat szempontjából; ez előbbiek esetében a viszony inkább írható le közvetlennek, jobb hangulatúnak (szemben az intézmények esetében kialakított „hivatali” viszonyal). Emellett a Mozgó jelenlét program rugalmasnak tekinthető, hiszen megkeresés esetén a szociális munkások általában igen rövid idő alatt reagáltak.

Az **eddig elért eredmények fenntarthatósága szempontjából is igen kritikusak voltak interjúalanyaink**. Megítélésük szerint, ha ez a fajta munka *“nem folytatólagos, akkor elfelejtődik”*. A **Mozgó jelenlét program megszűnése esetén tehát az általa elért eredmények egyszerűen megszűnnének**.

A Mozgó jelenlét program munkája kapcsán a járásban elérhető **szociális szakemberek és felzárkóztató programok munkatársainak** a véleményét is kikértük. Általánosságban elmondható, hogy a **program láthatósága gyenge volt**. A megkérdezettek a Mozgó jelenlét program által nyújtott szolgáltatásokat jellemzően nem ismerték. Az egyik családsegítő szolgálati munkatárs úgy emlékezett: egy hozzá tartozó település esetében a rászoruló kör meghatározása kapcsán kértek csupán segítséget tőle az az utazók. Egy másik családsegítő

szakember is csak néhány közös pontot tudott azonosítani; így a gyerekprogramok szervezését, illetve egy konkrét család támogatását.

Végül érdemes megemlíteni a **Jelenlét pontokban** dolgozó kollégák értékelését is. Interjúalanyaink kivétel nélkül pozitívan nyilatkoztak a Mozgó jelenlét program szociális munkásainak a tevékenységéről. A beszélgetések során egyértelművé vált, hogy a két csapat jól ki tudja egészíteni egymást, bizalmi viszony alakult ki, a két programelemben dolgozók számítanak egymás munkájára. Csak elvétve találkoztunk kritikai észrevételekkel. Van, aki szerint a négy fős utazós csapat csak bizonyos számú település-számon tud érdemi munkát kifejezteni. E szerint az interjúalanyunk szerint *„ennyi településen nem kéne fenntartani az utazókat. Ez lehetetlen. A 10 településen, ahol eddig is kötődés volt, ezt tudják az utazósok, hogy kihez járkáltak, azt szerintem simán folytatni kellene.”* Érdemes még megemlíteni azt a visszajelzést is, amely szerint az utazó szociális munkások között is fontos lenne a megfelelő végzettségű szakemberek alkalmazása. Azaz fontos lenne olyan munkatársak bevonása, akiknek *„van egy végzettsége, amit ő már gyakorolt, abba jártas, tehát hogy nem mindegy, hogy az ember hogy kezd gyerekprogramok szervezésében. És szerintem ez az, ami nagyon hiányzott ott.”* Végül volt, aki szerint az önálló munkaszervezés kapcsán is hiányosságok voltak megfigyelhetők az utazós csapaton belül.

A Jelenlét pontokon dolgozók is úgy gondolták, hogy az **állami ellátórendszer intézményei nem tudják átvállalni az utazó szociális munkások által ellátott feladatokat**. Ilyen jellegű szolgáltatások ugyanis jelenleg nem elérhetők egyik szervezet portfóliójában se. A visszajelzések szerint a **szolgáltatás megszűnése elsősorban a tíz kiemelt település esetében fogja éreztetni negatív hatását**.

5. FEJEZET | A MOZGÓ JELENLÉT PROGRAMRÓL SROI SZEMLÉLETBEN

Következő lépésként arra teszünk kísérletet, hogy számszerűsítsük, hogy a programba befektetett tőke (azaz a programra fordított költségek) megtérülnek-e társadalmi szinten (azaz a program mekkora, pénzben kifejezhető társadalmi hasznot hozhat).

Ehhez az úgynevezett **Social Return on Investment (SROI) módszertant** használjuk, amely az adott programot azáltal értékeli, hogy az elért hatásokat pénzügyi eredményre fordítja át. A számításhoz használt alapképlet:

$$\frac{\text{Összes várható társadalmi haszon forintban kifejezve}}{\text{A programra fordított összes költség forintban}} = \text{A program várható társadalmi nyeresége}$$

A kalkuláció lépései:

1. Az érintettek és várható hatások ismeretében az egyes hatások pénzbeli értékének kiszámítása egy főre, azaz annak **forintosítása, hogy mekkora hasznot jelent a társadalomnak, ha a program hatására egy ember (beleértve a közvetlen családját is) aktív résztvevője, haszonélvezője lett a Mozgó Jelenlét program szolgáltatásainak, alprogramjainak.**²
2. Annak megbecslése, hogy **a fenti hatások milyen valószínűséggel következnek be** a program hatására, azaz egy a programban résztvevő személy / család milyen eséllyel lesz aktív és sikeres, azaz milyen eséllyel jelentkeznek az azonosított pozitív hatások, változások az életükben a program alatt, **illetve milyen valószínűséggel maradnak fent a hatások** (aktivitás, pozitív változás) a programot követő első, második, harmadik stb. évben.³

---

² Másképp fogalmazva: a program eredményeit egy olyan adott személyre és családjára számszerűsítjük, akik aktív és eredményes résztvevőknek számítanak. Itt még nem foglalkozunk azzal, hogy hány család vett részt és közülük hány családra jellemző az, hogy ebbe a csoportba tartoznának.

³ Itt azt vizsgáljuk, hogy az adott (al)programban résztvevő családok közül mekkora részüket tekinthetjük aktív és sikeres résztvevőknek. Például ha minden harmadik család eredményes, akkor ez 33%-os arányt jelent.

3. Az **összes várható társadalmi „bevétel” meghatározása egy a programban résztvevő átlagos ember / család esetében**, azaz a hatások pénzbeli értékének összege, korrigálva (csökkentve) az előző pontban meghatározott valószínűséggel.⁴
4. A **programra fordított összes költség** kiszámítása.
5. A **várható összes társadalmi nyereség kiszámítása**, azaz annak meghatározása, hogy ha 1 forintot befektetünk a „Mozgó Jelenlét” programba, akkor várhatóan ez hány forint hasznot fog hozni társadalmi szinten⁵.

Fontos tisztázni, hogy a kalkuláció során abból a nézőpontból vizsgáltuk az SROI-t, hogy **amennyiben újra elindítanánk a „Mozgó Jelenlét” programot ugyanazok között a feltételek között és ugyanazokkal paraméterekkel**, ahogy most működött, akkor ceteris paribus várhatóan hány forint nyereséget hozna társadalmi szinten **a program alatt és az azt követő 5 évben**.

- ▶ Így mindenhol **a már megvalósult programmal kapcsolatosan megismert információk és eredmények alapján kalkuláltunk**, a paramétereket nem változtattuk (pl. ugyanúgy 4 fő főállású alkalmazott, ugyanazok a szolgáltatások, ugyanaz a társadalmi környezet és lehetőségek stb.).
- ▶ Másrészt minden számításnál **az aktuális, 2022-es jövedelem, ár, kamat szintet, adókulcsokat stb., és szabályokat vettük figyelembe**, mert azt vizsgáljuk, hogy jelenlegi értéken mekkora lenne a társadalmi nyereség. A számításoknál a követő 5 évre is vizsgáltuk a társadalmi bevételeket, de a 2022-es árakon, diszkont rátát nem alkalmaztunk. Ennek oka, hogy a jelenlegi makrogazdasági környezetben nagyon nehéz lenne a várható diszkont rátákat megbecsülni, másrészt csak bonyolultabbá tenné a megértést, és érdemileg nem befolyásolná az eredményeket.
- ▶ A költség és bevétel oldalnál **nem a teljes programidőszakot, hanem a 2021-2022-es éveket** vettük alapul. Ennek oka az, hogy a jelentős munkatársi fluktuáció miatt 2021 és 2022-es évekre vonatkozóan állt rendelkezésre teljes körű és kellően megalapozott információ. Megítélésünk szerint ez sem befolyásolja lényegesen az eredményeket,

---

⁴ Tehát ha egy aktív és sikeres család X Ft társadalmi hasznot hoz, akkor egy átlagos család X * 0,33 Ft-ot hoz, hiszen a fenti példánál maradvá 3 családból 1 aktív, 2 nem aktív, így egy átlagos résztvevő családra X * 0,33 Ft haszon jut.

⁵ Társadalmi szint alatt az összes érintettet beleértjük, így az egyén és család haszna mellett az állami és önkormányzati szinten és üzleti életben jelentkező bevételeket is.

bár a 2021-22-t megelőző években végzett közösségfejlesztésnek feltehetően pozitív hatása volt a résztvevők elkötelezettségére és aktivitására, azaz könnyebb volt ezeket követően az egyes alprogramokba bevonni őket. Ezt azonban adatok hiányában nem tudtuk számszerűsíteni.

Szintén fontos látni, hogy **bizonyos társadalmi hatások viszonylag pontosan, mások nehezebben „forintosíthatóak”, és vannak, amiket nem lehet pénzben kifejezni**, annak ellenére, hogy fontos hatásoknak tekintjük ezeket is.

Az SROI számítás mindig tartalmaz feltételezéseket és becsléseket, mivel nem áll rendelkezésünkre teljeskörű információ.

- ▶ Ezért a számítás során mindig **a konzervatív becslés elvét alkalmaztuk**, azaz csak azon hatásoknak a számszerűsítésére került sor, amelyekhez megbízható adatok álltak rendelkezésre. Ahol nem állt rendelkezésre megbízható adat, ott inkább „alulbecsültük” a bevételeket és „felülbecsültük” a kiadásokat. Így az alkalmazott pénzügyi indikátor nem minden esetben fejezi ki a bekövetkező változás valódi nagyságát, ezáltal **alulbecsüli a tényleges társadalmi hatást**.

AZ EGYES HATÁSOK “FORINTOSÍTÁSA”

Társadalmi „bevételnek” tekintjük egyrészt azokat a **többlet jövedelmeket, bevételeket, amik a program hatására jelentkeznek**, mint például a rendelkezésre bocsátott vetőmagok és palánták, illetve az ezek segítségével megtermelt zöldségek értéke, valamint a házak felújítása során megspórolt anyagköltség és munkadíj is.

A 4. fejezetben részletesen bemutatjuk a Mozgó Jelenlét program érintettjeit és a program várható eredményeit. A hatásláncban feltüntetett **hatások közül a következőkre tudunk nagy megbízhatósággal pénzügyi értéket kalkulálni:**

Érintett	Hatás
Célcsoport, kedvezményezett és családja	Háztáji kiskertek / Önfenntartás erősödik (háztáji zöldségtermelés)
Célcsoport, kedvezményezett és családja	Leromlott állapotú lakóházak állapotának javulása / Öngondoskodás tudatosabbá válik
Célcsoport, kedvezményezett és családja	Háztartások átmeneti önellátási nehézségei megoldódnak

Megfigyelhető, hogy forintosítható társadalmi hatást a Mozgó Jelenlét program esetén csak a célcsoport szintjén tudtuk kalkulálni, a további érintettek esetén nem.⁶ Továbbá az is látható, hogy a fenti hatások az alábbi három alprogramhoz kapcsolódnak:

- ▶ Zöldellő Kertek alprogram
- ▶ Szép Otthon alprogram
- ▶ Kríziskezelési alprogram

A közösségi programok és a foglalkozások (pl. Mert, Mind, Példakép, Akarom) pozitív és fontos hatásait nem tudtuk forintban kifejezni.

A következőkben a három forintosítható alprogramot számszerűsítjük, amennyiben **a program hatására egy ember és családja aktív és sikeres résztvevővé válik az egyes alprogramokban:**

[Zöldellő kertek alprogram hatása:] Háztáji kiskertek / Önfenntartás erősödik (háztáji zöldségtermelés)

A Zöldellő kertek alprogram két legfőbb hatása az **önfenntartás erősödése** és az attitűd változás a munkavégzéssel szemben. Megítélésünk szerint **forintosítani az első hatást lehetséges**, mert az attitűd változás a tényleges munkaerőpiaci elhelyezkedésre bár pozitívan hat, ugyanakkor számtalan más hatás meglétére is szükség van, valamint az elhelyezkedés időtávja is általában jelentősen meghaladja a program időtávját.

Az alprogram során elsődlegesen **különbféle zöldségeket** tanultak meg termelni, kertész szaktanácsadása és felügyelete mellett. Ehhez vetőmagot és palántát is kaptak, de a permetszert a családoknak kellett beszerezniük. A termények piaci árát megbecsülve meghatározható, hogy **egy-egy család mekkora összeget spórolt meg** (vagy másik megközelítésből: mennyi összeggel növekedett a jövedelme).

---

⁶ Ez önmagában még nem jelenti azt, hogy a nem forintosítható hatások kevésbé fontosak lennének, viszont forintban nem tudjuk őket kellően megalapozott mértékben kifejezni.

A **paradicsom és paprika esetén** részletes információkat kaptunk a termények volumenéről, amiket a helyi piaci árakkal felszorozva megkapjuk az termények értékét is:

Társadalmi bevételek (paradicsom, paprika)							
1 olyan családra, akik aktívan, sikeresen vettek részt a programban							
Érintett	Indikátor	Kalkuláció					
Célcsoport, kedvezményezett és családja	Megtermelt termények pénzübeni értéke a program alatt	TERMÉNY	ÉVES MENNYISÉG (kg)	PIACI ÁR (Ft / kg)	ÉRTÉK (Ft) 1 ÉVRE	ÉRTÉK (Ft) 2021 & 2022	Feltételezések, háttér adatok
		Paradicsom	27	550	14 850	29 700	12 palánta / év; 1,5-3 kg átlagtermés / palánta / év; 500-600 Ft piaci ár / kg
		Paprika	20	1050	21 000	42 000	25 palánta / év; 7-9 db termés / palánta, ami kb. 800 g; 900-1200 Ft piaci ár / kg
		ÖSSZESEN	47	-	35 850	71 700	-

A paradicsom és paprika terméshozamát interjúalanyaink nagy magabiztossággal meg tudták adni, viszont a többi zöldség (krumpli, bab, petrezselyem, dughagyma stb.) esetén csak kertészmérnöki segítséggel tudnánk pontos értékeket adni. Ilyen szakember bevonására azonban nincs mód, ezért közelítő becslésként feltételezzük, hogy a palánták és a termény közötti paprikára és paradicsomra vonatkozó értékkülönbség (hozam) átlagosan a többi magra, palántára is érvényes. Az alábbiakban ezt számoljuk ki:

Paprika, paradicsom		Vetőmagok	
Éves érték / fő	35 850	Palánta központi beszerzési ára	998 000
Aktív fő	138	Becsült éves érték összesen	3 405 107
Éves érték összesen	4 947 300	Becsült éves érték / fő	24 675
Palánta központi beszerzési ára	1 450 000		
Hozam aránya	3,4		

A terményeket összesítve és a permetszer költségét levonva megkapjuk a **tényleges társadalmi hasznot a program alatt**:

Társadalmi bevételek (minden zöldség)		
1 olyan családra, akik aktívan, sikeresen vettek részt a programban		
Tételek	ÉRTÉK (Ft) 1 ÉVRE	ÉRTÉK (Ft) 2021 & 2022
Paprika, paradicsom	35 850	71 700
További zöldségek	24 675	49 349
ÖSSZESEN	60 525	121 049
Permetszer	-	7 000
EGYENLEG	57 025	114 049

A fentiekből látható, hogy az **alprogramból vizsgált 2 év alatt évente 57 e Ft hasznuk volt** családonként. (Havi átlagra átszámolva egy család megtakarítása közel 5 e Ft, ami már

érzékkelhető bevétel, különösen, ha mondjuk csak 4 hónapnyi betakarítási szezonra számítjuk, mert akkor havi 15 e.)

Az alprogramot követő évekre vonatkozóan csak becsülni tudunk. Interjúalanyaink szerint:

- ▶ A családok **2/3-a várhatóan folytatni fogja** a termesztést.
- ▶ A **termény nagysága** várhatóan **hasonló** mértékű lesz náluk. A többiekénél azt feltételezzük, hogy nincs érdemi, számszerűsítendő termény.
- ▶ A **termesztés további költségeit** viszont a családoknak kell állniuk, ami **évente 22.240 Ft.**
  - Permetszer: évi 3.500 Ft
  - Palánták: bár az ügyesebbek magról is képesek termesztetni, de a számításokban azt feltételeztük, hogy palántákat vesznek. Ezek jellemző ára 150-450 Ft, ezért 300 Ft / palántával számolva: paradicsom: $300 \times 12 = 3.600$ Ft, paprika: $300 \times 25 = 7.500$, azaz 11.100 Ft.
  - Vetőmagok: a korábbi arányosítással, becsléssel kb. 7.640 Ft költsége lehet.
  - Ezeket az alprogram alatt – a permetszer kivételével – támogatásként megkapták, de a program után már nincs biztosítva.
- ▶ Ez alapján a **programot követően az évente ténylegesen megspórolt kiadás** (vagy többletbevétel) értéke a termesztést folytató családok esetén várhatóan **38.285 Ft / család / év.** (Ez havi átlagra átszámolva családonként kb. 3 e Ft.)

A fentiek táblázatos formában:

	típus	egységár	db	költség (Ft)
PALÁNTÁK, VETŐMAG, PERMETSZER	Paradicsom	300	12	3 600
	Paprika	300	25	7 500
	ÖSSZESEN			11 100
KÖLTSÉGE évente, programot követően	További zöldségek	A 2021-es beszerzési költségek arányosításával becsült összeg:		7 640
	Permetyszer			3 500
	TEJES ÉVES KÖLTSÉG:			22 240

ÉVES NETTÓ BEVÉTEL a programot követően	termények értéke	60 525
	költségek	- 22 240
	egyenleg	38 285

havonta:	3 190
----------	--------------

[Szép Otthon alprogram:] Leromlott állapotú lakóházak állapotának javulása / Öngondoskodás tudatosabbá válik

A Szép Otthon alprogram kiemelt hatásai közül a **lakóházak állapotának javulása** az, amit leginkább meg tudunk ragadni **pénzügyi értelemben is**. A helyi közösségek erősödése is kiemelten fontos cél, de azt nem lehet megalapozottan forintosítani, így a lakóházak felújítása, karbantartása során megspórolt összegeket számszerűsítjük. Ehhez fontos megérteni az alprogram felépítését. **A három + egy fő elem:**

- ▶ 1. A ház körüli **udvar** rendbetétele (ez részben a résztvevői elkötelezettséget is tesztelte).
- ▶ 2. A házon való munka, jellemzően a **szobák glettelése, festése** (egyszerűbben kivitelezhető és látványos feladatok).
- ▶ 3. További, **szabadon választott** felújítások (meghatározott keret felhasználása, amit a résztvevő családok szabadon tölthettek ki, például ablak vagy ajtó cseréje).
- ▶ 4. Az előző 3 elemen túl **egyes családok további**, saját forrásból finanszírozott felújításokra is vállalkoztak.

Mindehhez az 1-3. feladatok tekintetében a résztvevők a szükséges **anyagokat és eszközöket is térítésmentesen** megkapták. Ezért az alprogram alatti időszakra a **karbantartás, felújítás során megspórolt munkadíj és anyagköltség** számszerűsítésével tudjuk a hatást forintosítani:

Társadalmi bevételek							
1 olyan családra, akik aktívan, sikeresen vettek részt a programban							
Érintett	Indikátor	Kalkuláció					Feltételezések, háttér adatok
		Tevékenység	Napok száma	Munka besorolása	Jellemző piaci napidíj (fekete-munka)	Piaci érték	
Célcsoport, kedvezményezett és családja	Megspórolt munkadíj házfelújítás és karbantartás esetén a program alatt	1. Udvar rendbetétele	1	segéd	15 000	15 000	A napok száma az első két esetben a helyben dolgozó szociális munkások által adott becslés, mert az adatokat nem rögzítették. A piaci napidíjak a környéken jellemző tényleges összegek, melyeket általában feketén keresnek meg. A 3-as tételnél a lehetséges munkák sokfélesége miatt azt feltételeztük, hogy alacsony (segéd) és magas szintű (kőműves) szaktudást kb. fele-fele arányban igényeltek. A munka értékét pedig úgy becsültük, hogy az nagyságrendileg megegyezzen a beépített anyagok piaci értékével, így jött ki a 3,5 nap. A 4-es sor azt fejezi ki, hogy az alprogram hatására, de saját forrásból egyes családok további munkákat is végeztek (pl. PVC és laminált padló lerakása). Itt az feltételeztük, hogy 2 napot töltöttek vele, átlagos szaktudás volt szükséges, és minden 5. családra volt ez jellemző. (Ezért lett a munkanap 2 / 5 = 0,4.)
		2. Szobák festése	3	festő	25 000	75 000	
		3. Szabadon választott további munkák	3,5	kőműves + segéd	26 250	91 875	
		4. További, egyéni	0,4	kőműves + segéd	26 250	10 500	
		Összesen	7,9	-	-	192 375	
Célcsoport, kedvezményezett és családja	Megspórolt anyagköltség házfelújítás és karbantartás esetén a program alatt	Tevékenység	Kapott anyag			Anyag piaci értéke	Feltételezések, háttér adatok
		1. csomag	Kapa, gereblye			10 000	Az udvar rendbetételéhez szükséges.
		2. csomag	Festő kellék			22 667	Ecset, gletteléshez glettvás: 10e kb. Tizenöt literes diszperziós festék vagy mészfesték: kb. 7500 / db. Ez összesen 18-25e Ft / család, mert a többség 2 festéket is kapott. (A kalkulációnál azt feltételeztük, hogy 3 családból 2 kapott 2 festéket.)
		3. csomag	Tisztítószert			11 000	Takarításhoz, fertőtlenítéshez szükséges: 10-12e Ft.
		4. csomag (egyéni)	Egyéni igények alapján választott anyagok			90 000	Ajtó, ablak, cement, csemperagasztó, cement, sóder, ereszcatorna stb. Piaci áron kb. 80-100e.
		Összesen	-			133 667	Mindegyik esetben becsült piaci áron számoltunk, és nem a megvalósító által történő beszerzési áron. Ennek oka az, hogy az egyének nem tudnak nagy mennyiségben, kedvezményesen vásárolni. Az ó megtakarításukat a kis tételű beszerzés piaci árával tudjuk kifejezni.
MUNKADÍJ ÉS ANYAG ÖSSZESEN a program alatt >>					326 042		

Látható, hogy a program **2 éve alatt 326 ezer Ft értékű** volt a megspórolt munka- és anyagdíj egy átlagos, aktív, sikeresen résztvevő család számára⁷. Ez egy évre vetítve havonta 27 e Ft-ot jelent. Ezen belül a **munka értéke 59%-ot, az anyag 41%-ot** tesz ki.

⁷ Felmerülhet kérdésként, hogy az ingatlanok értékének növekedését miért nem számszerűsítettük. Ennek egyszerű oka van: ha az értéknövekedést is figyelembe vennénk, akkor helytelenül duplán számolnánk a

Fontos megemlíteni, hogy a felújítási munkák jellemzően nem egyénileg, hanem **kalákában** valósultak meg. Így egy-egy személy egyéni készségei, tapasztalatai együtt jobban hasznosultak, többféle felújítást tudtak együtt elvégezni. A fenti adatokban viszont az egy családra jutó átlagos mértéket számszerűsítettük. (A kaláka további, nem számszerűsített, és talán legfontosabb szerepe: az emberek elkezdtek egymásnak segíteni.)

Az alprogram alatti hatás számszerűsítése után a **program után fennmaradó hatás becslésére** is szükség van. Ezt az alábbi táblázat foglalja össze:

Társadalmi bevételek							
1 olyan családra, akik aktívan, sikeresen vettek részt a programban							
Érintett	Indikátor	Kalkuláció					
		Tevékenység	Napok száma	Munka besorolása	Jellemző piaci napi díj (fekete-munka)	Piaci érték	Feltételezések, háttér adatok
Célcsoport, kedvezményezett és családja	Megspórolt munkadíj házfelújítás és karbantartás esetén a <u>program után</u>	Szabadon választott munkák	1,5	kőműves + segéd	26 250	39 375	A lehetséges munkák sokfélesége miatt azt feltételeztük, hogy alacsony (segéd) és magas szintű (kőműves) szaktudást kb. fele-fele arányban igényelnek. A feltételezések szerint ha egyszer már szépen rendbe rakta egy család a házat, akkor már igyekszik állagmegóvás szintjén is rendben tartani. Ez 1-2 munkanapot igényelhet évente. A programba igyekeztek csak olyan családokat kiválasztani, akik tényleg szeretnék volna a házukat megszüpíteni, fejleszteni.

Látható, hogy a program után a **továbbra is aktív család kb. 40e Ft munkadíjat takarít meg évente**, ami egy évre vetítve havi kb. 3 e Ft-ot jelent. Az **anyagot viszont már saját maguknak** kell biztosítaniuk.

[Kriziskezelési alprogram:] Háztartások átmeneti önellátási nehézségei megoldódnak

A Kríziskezelési alprogram esetén **nem családonként érdemes kalkulálni, hanem az összes kiosztott** különféle csomagok piaci értékét szükséges megbecsülni, hiszen ez mutatja azt, hogy az érintettek mennyit spóroltak meg. A program főbb elemei:

- ▶ **Élelmiszercsomag:** jellemzően **15kg-os egységcsomagok**, melyek tartós élelmiszert (olaj, cukor, liszt), némi csokoládét és gyümölcskonzervet tartalmaztak. A székesfehérvári raktárból autóval kerültek elhozatalra. A szociális munkások az alprogram keretében 2021-22 során **kb. 120-150 csomagot** osztottak szét.

---

társadalmi hasznot. Tehát vagy a megspórolt anyag- és munkadíj, vagy az ingatlan értéknövedése a megfelelő indikátor. Az utóbbi számítása azonban módszertanilag jóval nehezebb, ráadásul rövid távon mindenképpen a megspórolt anyag- és munkadíj az, amit a család tényleges bevételként érzékel.

Jelzőrendszert került kiépítésre (saját segítők, polgármester stb.). Ha jött jelzés, akkor tájékoztak, és a megalapozott szükségletek alapján szállították ki őket (pl. covidos lett és karanténba került a család, elvesztette a munkáját).

- ▶ **Fertőtlenítő csomag:** fertőtlenítőszer (pl. Domestos), maszk, kézfertőtlenítő stb. Több mint 1000 db került kiosztása jellemzően 2021 elején, a járás összes óvodájában, iskolájában kaptak a diákok. Ezen felül a 120-150 család is kapott fertőtlenítő csomagot is az élelmiszer csomag mellé. A kézfertőtlenítőt a Balea ajánlotta fel, a többi központilag szerezték be.
- ▶ **Eseti tárgyi adományok:** Kb. 12 vaskályha, több tucat babakocsi stb.

A társadalmi hasznot a Kríziskezelési program esetén a **beszerzési árak korrigált értékével** kaphatjuk meg:

Társadalmi bevételek							
a programban résztvevőkre összesen (nem csak 1 családra!)							
Érintett	Indikátor	Kalkuláció				Feltételezések, háttér adatok	
		Tárgyi adomány jellege	Katolikus Karitás központi beszerzési érték	Becsült minimum helyi piaci felár	Becsült helyi beszerzési érték		
Célcsoport, kedvezményezett és családja	Kríziskezelés keretében kapott tárgyi adományok helyi beszerzési értéke	Élelmiszer csomag	1 000 000	75%	1 750 000	Az interjúk tanulságai alapján a helyi kisboltokban az élelmiszerárak jellemzően a német tulajdonú diszkontláncok áraihoz képest kb. kétszeresek, ráadásul a Karitás nagy tételben szerezte be őket. A konzervatív becslés elve alapján csak 75%-os felárat feltételezünk. A beszerzési értéket a Karitás pénzügyi területe adta meg.	
		Fertőtlenítő csomag					
		Eseti tárgyi adományok / vaskályhák	1 000 000	50%	1 500 000		A konzervatív becslés elve alapján csak 50%-ot feltételezünk. 12 db kályha esetén a Karitás a megyében található kiskereskedésekhez képest ekkora kedvezményt biztosan kapott. A beszerzési értéket a Karitás pénzügyi területe adta meg.
		Eseti tárgyi adományok / babakocsik, egyéb	10 000 000	50%	15 000 000		A konzervatív becslés elve alapján itt is 50%-ot feltételezünk. A beszerzési értéket a Karitás pénzügyi területe adta meg, de jelezték, hogy ez az adat becsült, mert több helyről és forrásból került átadásra az adomány.
		Összesen	12 000 000	-	18 250 000		

A Mozgó Jelenlét program keretében **kiosztott adományok beszerzési értéke 12 M Ft** volt, de mivel a településeken lakók csak kis tételben és a környéken lévő eleve magasabb árszínvonalú boltokban tudnak csak vásárolni, ezért ők **becsléseink szerint legalább 18,5 m Ft-ot spóroltak meg.**

A Kríziskezelési alprogramnak az előző két alprogrammal ellentétben annak **jellege miatt nincsen hosszú távú forintosítható hatása**, így a forintosítható társadalmi hasznok a program megvalósításának időszakában keletkeznek.

Ahogy a bevezetőben már utaltunk rá, a **Mozgó Jelenlét program további alprogramjai** (közösségi programok és foglalkozás) **esetében nem azonosítottunk forintosítható hatásokat**, ezért az SROI kalkulációban most a második lépésre térünk át.

AZ EGYES HATÁSOK BEKÖVETKEZÉSÉNEK VALÓSZÍNŰSÉGE

Az SROI számítás során következő lépés annak megbecslése, hogy **1) a fenti hatások milyen valószínűséggel következnek be a program hatására a program során, 2) illetve milyen valószínűséggel maradnak fent a hatások**, azaz maradnak aktívak a programot követő első, második, harmadik stb. évben.

Az interjúk során viszont nem arányszámokat, hanem abszolút értékeket kaptunk a sikeres és aktív résztvevők tekintetében, illetve a Kríziskezelési alprogramnál nem is állnak rendelkezésre teljes mértékben a résztvevői számok. Ez azonban nem jelent problémát a kalkulációban, csupán a valószínűség helyett azt nézzük, hogy hány résztvevő személyt / családot tekinthetünk aktívnak és sikeresnek az egyes alprogramok esetén. Az alábbi táblázatban a **program alatti tény és a programot követő 5 évre vonatkozó becsült létszámok** találhatóak:

Alprogram neve	Aktív, sikeres résztvevők száma						Feltételezések, háttér adatok
	Program alatt (2021-2022)	+ 1. év	+ 2. év	+ 3. év	+ 4. év	+ 5. év	
ZÖLDELLŐ KERTEK	138	92	92	92	92	92	Családok száma. Az interjúk alapján a feltételezés az, hogy 2/3 részük továbbra is művelni fogja a kiskertjét, átlagosan kb. azonos hozammal. Ennek oka az, hogy jellemzően pozitív hozzáállással, kedvvel, szeretettel művelték a kiskertjüket az emberek. A lemorzsolódás egyik oka az lehet, hogy a jövőben maguknak kell beszerezni és finanszírozni a palántákat és permetszert.
SZÉP OTTHON	12	10	10	10	10	10	Családok száma. Az interjúk alapján a feltételezés az, hogy többségük továbbra is karban fogja tartani a házát. Az interjúk során elhangzott, hogy ők aktívak voltak, látják a különbséget, élvezik a gyümölcsöt, és feltehetően megpróbálják megőrizni. Mivel a jövőben az anyagokat saját maguknak kell megvenniük, így a konzervatív becslés elve alapján csak kisebb mértékű, egyszerűbb munkákkal számoltunk.
KRÍZISKEZELÉS	Akár több ezer fő	0	0	0	0	0	Nincs pontos adat, a különféle adományokat különböző célcsoport kapta. Viszont az SROI kalkulációhoz nincs is szükség erre, mert itt a tárgyi adományok jellegéből következően a résztvevői létszám nélkül is megvalósítható a forintosítás.

A Zöldellő Kertek és a Szép Otthon alprogramok esetén **a továbbvitel aránya kifejezetten magasnak** számít.

A VÁRHATÓ TÁRSADALMI BEVÉTEL MEGHATÁROZÁSA

A következő lépés **összes várható társadalmi „bevétel” meghatározása a programban résztvevők esetében**, azaz a hatások pénzbeli értékének összege, a program alatt és a programot követően.

Az előző alfejezetben jelzett módszertani okok miatt nem egy főre jelentjük meg, hanem összességében. A kalkulációhoz az **előző két alfejezetben szereplő adatokat kell összesíteni** az összes sikeres és aktív családra.

Zöldellő kertek alprogram eredményei

Az érintett családoknak összesen **33 M Ft hasznot hoz az alprogram**, ennek közel fele a program alatt realizálódott, a többi a következő 5 évben várható.

ZÖLDELLŐ KERTEK	Program alatt (2021-2022)	+ 1. év	+ 2. év	+ 3. év	+ 4. év	+ 5. év
Aktív, sikeres résztvevők száma	138	92	92	92	92	92
Társadalmi bevétel 1 résztvevő esetén	114 049	38 285	38 285	38 285	38 285	38 285
Társadalmi bevétel az összes résztvevő esetén	<u>15 738 814</u>	<u>3 522 204</u>	<u>3 522 204</u>	<u>3 522 204</u>	<u>3 522 204</u>	<u>3 522 204</u>

Társadalmi bevétel	Ft	%
Program alatt (2021-2022)	15 738 814	47%
Programot követő 5 évben összesen	17 611 021	53%
ÖSSZESEN	<u>33 349 835</u>	

Szép otthon alprogram eredményei

SZÉP OTTHON	Program alatt (2021-2022)	+ 1. év	+ 2. év	+ 3. év	+ 4. év	+ 5. év
Aktív, sikeres résztvevők száma	12	10	10	10	10	10
Társadalmi bevétel 1 résztvevő esetén	326 042	39 375	39 375	39 375	39 375	39 375
Társadalmi bevétel az összes résztvevő esetén	<u>3 912 500</u>	<u>393 750</u>	<u>393 750</u>	<u>393 750</u>	<u>393 750</u>	<u>393 750</u>

Társadalmi bevétel	Ft	%
Program alatt (2021-2022)	3 912 500	67%
Programot követő 5 évben összesen	1 968 750	33%
ÖSSZESEN	<u>5 881 250</u>	

Az érintett 12 családnak összesen **közel 6 M Ft hasznot** hozott a program. **Ennek 2/3 része már a program során** realizálódott.

Krízis alprogram eredményei

Az alprogram esetén annak jellegéből fakadóan már az első alfejezetben kiszámítottuk a teljes társadalmi bevételt. A táblázatot a könnyebb követhetőség miatt itt megismételjük:

Társadalmi bevételek							
a programban résztvevőkre összesen (nem csak 1 családra!)							
Érintett	Indikátor	Kalkuláció				Feltételezések, háttéradatok	
		Tárgyi adomány jellege	Katolikus Karitászt központi beszerzési érték	Becsült minimum helyi piaci felár	Becsült helyi beszerzési érték		
Célcsoport, kedvezményezett és családja	Kriziskezelés keretében kapott tárgyi adományok helyi beszerzési értéke	Élelmiszercsomag	1 000 000	75%	1 750 000	Az interjúk tanulságai alapján a helyi kisboltokban az élelmiszerárak jellemzően a német tulajdonú diszkontláncok áraihoz képest kb. kétszeresek, ráadásul a Karitászt nagy tételben szerezte be őket. A konzervatív becslés elve alapján csak 75%-os felárat feltételezünk. A beszerzési értéket a Karitászt pénzügyi területe adta meg.	
		Fertőtlenítőcsomag					
		Eseti tárgyi adományok / vaskályhák	1 000 000	50%	1 500 000		A konzervatív becslés elve alapján csak 50%-ot feltételezünk. 12 db kályha esetén a Karitászt a megyében található kiskereskedésekhez képest ekkora kedvezményt biztosan kapott. A beszerzési értéket a Karitászt pénzügyi területe adta meg.
		Eseti tárgyi adományok / babakocsik, egyéb	10 000 000	50%	15 000 000		A konzervatív becslés elve alapján itt is 50%-ot feltételezünk. A beszerzési értéket a Karitászt pénzügyi területe adta meg, de jelezték, hogy ez az adat becslés, mert több helyről és forrásból került átadásra az adomány.
		Összesen	12 000 000	-	18 250 000		

A fenti táblából a legfontosabb adatokat összesítve:

KRÍZISKEZELÉS		
Társadalmi bevétel	Ft	%
Program alatt (2021-2022)	18 250 000	100%
Programot követő 5 évben összesen	-	0%
ÖSSZESEN	18 250 000	

A célcsoport számára a **program során 18,25 M Ft értéket** jelentettek az adományok. Ez teljes mértékben a program időszaka alatt realizálódott. A programot követő években nem.

A másik két alprogram esetén nem került meghatározásra forintosított társadalmi bevétel.

Az **alprogramok összes bevételét** az alábbi táblázat mutatja:

Társadalmi bevétel (Ft)						
Alprogram neve	Program alatt összesen (2021-2022)	%	Programot követő 5 évben összesen	%	ÖSSZESEN	%
ZÖLDELLŐ KERTEK	15 738 814	42%	17 611 021	90%	33 349 835	58%
SZÉP OTTHON	3 912 500	10%	1 968 750	10%	5 881 250	10%
KRÍZISKEZELÉS	18 250 000	48%	-	0%	18 250 000	32%
További alprogramok	Nem forintosítható.					
ÖSSZESEN	37 901 314	100%	19 579 771	100%	57 481 086	100%

Össességében a forintosítható társadalmi **bevételek 3/5-e a Zöldellő kertekhez** kapcsolódik, a **Kríziskezelés** további **1/3-ot** tesz ki, a Szép Otthon relatív súlya csak 10%. A részletekből az is látszik, hogy a **program alatt a kríziskezelés relatíve nagyobb súlyt** kapott (54%), viszont a **hosszú távú hatások között a Zöldellő kertek nagy mértékben kiemelkedik.**

A PROGRAM KÖLTSÉGEI

A program költségeinek megadásában a Katolikus Karitás - Caritas Hungarica gazdasági vezetője nyújtott segítséget. Fontos kiemelni, hogy **egyes költségtételek nem a Végtelen Lehetőségek program költségvetéséből**, hanem egyéb forrásokból kerültek biztosításra, de mivel tartalmilag a Mozgó Jelenlét programhoz kapcsolódnak, ezért a **kalkulációk során ezeket is figyelembe** vesszük.

Mivel a program társadalmi bevételeit is **2021-2022-es időszakra számoltuk** ki, ezért a költségeket is erre a két évre⁸ kértük be.

A költségeket **három fő kategóriára** bonthatjuk:

- ▶ **1. Személyi jellegű költségek:** a 4 Mozgó Jelenlét munkatárs teljes bérköltsége, kiküldetési költségekkel együtt
- ▶ **2. Dologi kiadások:** az alprogramokhoz kapcsolódó további bruttó költségek. Jellemzően alvállalkozási szerződés keretében.
- ▶ **3. Mozgó Jelenlét busz üzemanyag és amortizáció költsége.**

Személyi jellegű költségek

2021-ben és 2022-ben is 4 munkatársat foglalkoztatott a program, megbízási szerződés keretében. 2021-ben mind a négy munkatárs terepen, azaz a programban dolgozott. 2022-ben viszont már csak 2 terepen, 2 a program adminisztrációját intézte. Mivel az adminisztráció

---

⁸ A két év ténylegesen 2021 teljes évet és 2022 első 5 hónapját jelenti, mert a program május végével zárult. Megjegyezzük, hogy a Zöldellő kertek tekintetében a termő szezon átnyúlik a programzárás utánra, de egyszerűbb és közérthetőbb volt úgy tekinteni, hogy a termények értékét még a programidőszakhoz soroltuk. Ez az SROI értékét nem változtatja, és könnyebben értelmezhető az eredmények.

is a program részének tekinthető, ezért alapesetben az erre jutó bérköltséget is rá kellene terhelni a programra. Viszont az interjúkon elhangzott, hogy a program első felében **jelentős elmaradás történt az adminisztrációban**, amit 2022-ben kellett pótolni. Folyamatos adminisztráció feltételezve, egyszerűsített becsléssel úgy kalkulálhatunk, hogy **2022-ben a két adminisztratív feladatot ellátó kolléga közül az egyik valójában a 2021 előtti, elmaradt adminisztrációt pótolta⁹**, ezért a költségeit nem számítjuk be a 2021-2022-es időszakba.

Táblázatos formában a költségek:

SZEMÉLYI JELLEGŰ KÖLTSÉGEK (Ft)	2021											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Bruttó megbízási díj	280 000	280 000	280 000	280 000	280 000	280 000	280 000	280 000	280 000	280 000	280 000	280 000
Szoc. hó	39 060	39 060	39 060	39 060	39 060	39 060	39 060	39 060	39 060	39 060	39 060	39 060
Havi költség összesen 1 fő	319 060	319 060	319 060	319 060	319 060	319 060	319 060	319 060	319 060	319 060	319 060	319 060
Programra terhelendő létszám (fő)	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Programra terhelendő havi költség	1 276 240	1 276 240	1 276 240	1 276 240	1 276 240	1 276 240	1 276 240	1 276 240	1 276 240	1 276 240	1 276 240	1 276 240

SZEMÉLYI JELLEGŰ KÖLTSÉGEK (Ft)	2022				
	1	2	3	4	5
Bruttó megbízási díj	280 000	280 000	280 000	280 000	280 000
Szoc. hó	32 760	32 760	32 760	32 760	32 760
Havi költség összesen 1 fő	312 760	312 760	312 760	312 760	312 760
Programra terhelendő létszám (fő)	3	3	3	3	3
Programra terhelendő havi költség	938 280	938 280	938 280	938 280	938 280

A fentieket a kiküldetési költségekkel kiegészítve **20,7 M Ft-os költséget** kapunk:

Időszak	Megbízási díj	Kiküldetési költség
2021	15 314 880	305 968
2022	4 691 400	458 838
ÖSSZESEN	20 006 280	764 806
Megbízási díj + Kiküldetési költség összesen (Ft):	20 771 086	

Megjegyezzük, hogy

- ▶ a 2022-es kiküldetési költséget információ hiányában, a konzervatív becslés elvét is követve nem korrigáltuk a csökkentett létszámmal;

⁹ Ezt a feltételezést utólag az utazó kollégák egyikével is validáltattuk, és egyetértett a megközelítés helyességével.

- ▶ mivel a program fizetett munkatársakra épült, érdemi nagyságú önkéntes nem vett részt, így **nem volt szükség az önkéntesi órák értékének számszerűsítésére és hozzáadására.**

Dologi kiadások

A dologi kiadások során az **egyes alprogramokhoz szükséges további költségeket**¹⁰ gyűjtöttük össze, ezeket az alábbi táblázatok foglalják össze.

ZÖLDELLŐ KERTEK	Bruttó ár (Ft)	Feltételezések, háttér adatok
Kertészeti szaktanácsadás	1 092 400	Sellyei Járás 6 településén (Baranyahídvég, Páprád, Kisasszonyfa, Magyartelek, Markóc, Ózdfalu) személyes tanácsadás a programban résztvevőknek (zöldségtermesztési folyamat ellenőrzése és a lakosságnak nyújtott helyszíni egyéni vagy kiscsoportos kertészeti szaktanácsadás a résztvevő lakosok kertjeiben településenként 6 alkalommal, 6-8 órában).
Vetőmag csomag	1 996 000	Egy évre vonatkozóan kaptuk meg a darabszámot, a bruttó éves költség 998 e Ft volt. A program során mindkét évben biztosítva volt az alábbi mennyiség: <ul style="list-style-type: none"> • 25 csomag vetőburgonya (100 db/csomag) <ul style="list-style-type: none"> • 75 kg vetőbab • 250 csomag sárgarépa mag • 200 csomag petrezselyem mag • 80 kg vetőborsó • 30 csomag tök • 66 kg dughagyma • 60 csomag cukkini • 13 kg fokhagyma • 26 csomag csemege uborka mag
Palánta csomag	2 900 000	Egy évre vonatkozóan kaptuk meg a darabszámot, a bruttó éves költség 1,45 M Ft volt. A program során mindkét évben biztosítva volt az alábbi mennyiség: <ul style="list-style-type: none"> • 175 db tápkockás paprikapalánta • 775 db tápkockás paradicsompalánta • 60 db karalábépalánta (megjegyzés: interjúalanyaink szerint beszerzési problémák miatt csak minimális mennyiségű karalábépalánta került szétosztásra, helyette inkább nagyobb mennyiségű paprikát, paradicsomot kaptak, de emiatt a Karitás által megadott költségadaton nem változtattunk)
ÖSSZESEN (Ft)	5 988 400	

¹⁰ Az utazó kollégák költségét a személyi jellegű költségeknél már figyelembe vettük, itt csak a további költségeket gyűjtöttük össze.

SZÉP OTTHON	Bruttó ár (Ft)	Feltételezések, háttér adatok
egységes adományok beszerzési értéke	284 288	minden családnak átadott tárgyi adományok (kerti eszközök, tisztítószerek és festékek) beszerzési értéke; a Karitás 26 családra vonatkozóan adta meg az adatot, ezért 12:26 arányában arányosítottuk a megadott 616 e Ft-os költséget, mert a társadalmi bevételeket is 12 családra számoltuk ki
egyedi adományok beszerzési értéke	551 077	tárgyi adományok egyedi igények alapján; a Karitás 26 családra vonatkozóan adta meg az adatot, ezért 12:26 arányában arányosítottuk a megadott 1,194 M Ft-os költséget
ÖSSZESEN (Ft)	835 365	

KRÍZISKEZELÉS	Bruttó ár (Ft)
Katolikus Karitás központi beszerzési érték	12 000 000
ÖSSZESEN (Ft)	12 000 000

Költségek tekintetében a bevételek tekintetében is **forintosított három alprogramon túl figyelembe kell venni a további két alprogram elemeit is:**

TOVÁBBI ELEMÉK / Addiktológiai prevenció programok (MIND és MERT, 2021)	Bruttó ár (Ft)	Feltételezések, háttér adatok
Egészségesebb munkahelyi közösségek program	573 600	munkahelyi egészségfejlesztés, stressz-addiktológiai témakör <ul style="list-style-type: none"> A program során feldolgozandó témák: stressz, stresszkezelési technikák, érzelmi intelligencia, indulatkezelés, addiktológiai alapismeretek, szociális készségfejlesztés Programon résztvevők száma: 6-12 fő Időtartam: 6 foglalkozási egység; egy foglalkozási egység = 2 alkalom x 2x60 perc
Egészségesebb, biztonságosabb iskolaközösségek program	554 400	kortárs erőszak, zaklatás prevenciója <ul style="list-style-type: none"> A program során feldolgozandó témák: Konfliktusok, iskolai zaklatás, bántalmazás, Empátiafejlesztés, érzelmi intelligencia fejlesztése, Erőszakmentes kommunikáció, kommunikációs készségfejlesztés, ☒ Programon résztvevők száma: 8-14 fő Időtartam: 8 foglalkozási egység; egy foglalkozási egység = 2 alkalom x 3x45 perc
ÖSSZESEN (Ft)	1 128 000	

TOVÁBBI ELEMÉK / AKAROM	Bruttó ár (Ft)	Feltételezések, háttér adatok
Akarom program költsége	2 844 800	Lakosok öngondoskodását és tudatos gazdálkodását segítő programsorozat. Időtartam: 6 hónapos időtartamban egy-egy településen. Helyszín: sellyei járás települései.

TOVÁBBI ELEMEK / KÖZÖSSÉGI PROGRAMOK	Bruttó ár (Ft)	Feltételezések, háttér adatok
Zánkai kirándulás	573 600	<ul style="list-style-type: none"> • 33 fő befogadására alkalmas busz biztosítása sofőrrel Kisszentmárton – Zánka – Kisszentmárton útvonalra • Zsendviceses étkeztetés biztosítása 33 főre
Siklói kirándulás	330 000	<ul style="list-style-type: none"> • 48 fő befogadására alkalmas busz biztosítása sofőrrel Kisszentmárton – Siklós – Kisszentmárton útvonalra • Béd menüs étkeztetés biztosítása üdítővel 48 főre • 8 felnőtt és 40 gyermek számára belépő biztosítása Siklói Várba + tárlatvezetési szolgáltatás
Néphagyomány, néptánc	480 000	<ul style="list-style-type: none"> • Egy népzenei zenekar, és két néptáncgyűttes közreműködésével néptánc foglalkozások tartása, egy alkalom = 3 óra; 10 ALKALOM
Példakép Program	700 000	<ul style="list-style-type: none"> • Alkalmanként 1-1, a projekt hátrányos helyzetű célcsoportja számára példaképet jelentő előadó biztosítása, egy alkalom = 4 óra; 10 ALKALOM • Helyszín: Téseny / Kisszentmárton / Baksa
ÖSSZESEN (Ft)	2 083 600	

A fentieket összegezve a **dologi kiadások közel 25 M Ft-ot** tettek ki, ennek 3/4-e a bevételek szempontjából is számszerűsíthető három alprogram volt, a további programok 1/4 részt jelentettek.

DOLOGI KIADÁSOK ÖSSZESEN	Bruttó ár (Ft)	Megoszlás
Zöldellő Kertek	5 988 400	24%
Szép Otthon	835 365	3%
Kríziskezelés	12 000 000	48%
További / Közösségi programok	2 083 600	8%
További / Addiktológiai prevenció	1 128 000	5%
További / Akarom	2 844 800	11%
ÖSSZESEN:	24 880 165	100%

Mozgó Jelenlét busz üzemanyag és amortizáció költsége

Végül még a kisbusz költségét kellett figyelembe venni. A Karitástól megkaptuk a beszerzési költséget és a futásteljesítményt, de az előbbi alkalmazása helyett az amortizációt¹¹ vettük figyelembe. A benzin esetén 2022. júliusi árakkal¹² számoltunk.

¹¹ Ennek oka az, hogy a programra jutó költség valójában az az átlagos értékvesztés, ami a program során történt. Ilyen szempontból mindegy, hogy egy néhány vagy tízéves kisbuszt szerzünk be, a kalkulációt nem torzítja az autó életkora.

¹² A kalkuláció véglegesítése előtt került bejelentésre, hogy jogi személy nem vásárolhat többé „rezsicsökkentett” áron, ezért a piaci árat vettük figyelembe.

ÜZEMANYAG	Megtett km	Fogyasztás / 100 km	Üzemanyag típusa	Üzemanyag jelenlegi ára (Ft/l)	Teljes költség (Ft)	Feltételezések, háttér adatok
2021	13 300	7,6	dízel	725	732 830	2022. júliusi üzemanyagár, 2000 cm3-s dízelmotor esetén elszámolható fogyasztás a NAV szerint
2022	3 724	7,6	dízel	725	205 192	
ÖSSZESEN:					938 022	

AMORTIZÁCIÓ	Megtett km	NAV által elszámolható amortizáció (Ft/km)	Teljes költség (Ft)	Feltételezések, háttér adatok
2021	13 300	15	199 500	2022. júliusban 2000 cm3-s dízelmotor esetén elszámolható amortizáció a NAV szerint
2022	3 724	15	55 860	
ÖSSZESEN:			255 360	

MOZGÓ JELENLÉT BUSZ KÖLTSÉGE	Költség (Ft)	Megoszlás
Üzemanyag	938 022	79%
Amortizáció	255 360	21%
ÖSSZESEN:	1 193 382	100%

Költségek összesítése

A költség kalkulációnk eredményeképpen a programra fordított összes kiadás kb. **46,84** millió forint:

Költségelem	Költség (Ft)	Megoszlás
Személyi jellegű	20 771 086	44%
Dologi	24 880 165	53%
Kisbusz	1 193 382	3%
ÖSSZESEN	46 844 633	100%

Megjegyezzük, hogy a Mozgó Jelenlét megvalósításához bizonyosan szükség volt a megvalósító Karitászi központi csapatának részéről is közreműködésre. Erről azonban nem állt rendelkezésre megbízható információ, és nem is volt a vizsgálat tárgya. Ugyanakkor a következő alfejezetben ismertetett végeredmény értelmezése során érdemes erre is gondolni.

A VÁRHATÓ ÖSSZES TÁRSADALMI NYERESÉG KISZÁMÍTÁSA

A társadalmi nyereség kiszámítása előtt a bevételi és költségekre vonatkozó **számításainkat ellenőriztük**. Ennek módja:

- ▶ a kalkulációk áttekintése az egyik utazó kollégával
- ▶ emailen egyeztetés az egyik utazó kollégával
- ▶ tisztázó, ellenőrző kérdések feltétele emailen a Karitászi pénzügyi területe felé

A validáció során több millió Ft-nyi értékben történtek korrekciók.

Azt természetesen újra ki kell emelnünk, hogy elsődlegesen a bevétel oldalon jelentős mértékben becsléseket alkalmaztunk, de ezeket megpróbáltuk minél inkább alátámasztani.

Ismerve a program hatására várható összes társadalmi haszon pénzben kifejezett értékét, illetve a programra fordított összes költségek, annak a meghatározása következik, hogy ha 1 forintot befektetünk a „Vissza az elsődleges munkaerőpiacra” projektbe, akkor várhatóan ez hány forint hasznot fog hozni társadalmi szinten. A **várható nyereség mértékét** (SROI-ját) a szokásos megközelítéssel ellentétben nem egy főre, hanem a **teljes programra vonatkozóan számítottuk ki**, ez azonban nem befolyásolta annak értékét:

Tétel	Ft
MEGVALÓSÍTÁS TELJES KÖLTSÉGE a megvalósító oldalán (2021-2022)	46 844 633
FORINTOSÍTHATÓ TÁRSADALMI BEVÉTELEK az érintettek számára (2021-2022 és a programot követő 5 évben)	57 481 086
Sellye Mozgó Jelenlét SROI (2021-2022 + a programot követő 5 év)	1,23

Látható, hogy **minden egyes elköltött forint a program alatt és azt követő 5 éven belül összességében legalább 1,23 Ft hasznot hoz** a célcsoport számára.

Fontos kiemelni még az alábbiakat:

- ▶ **A program hatásának, eredményességének értékelésekor mindenképp hozzá kell tennünk a három forintosítható bevételű alprogramon túl a másik két alprogram tevékenységét és hatását.** A tanulmány többi részében leírtak alapján kell mérlegelni azok relatív, forintban nem kifejezhető fontosságát, eredményességét.
- ▶ Felmerülhet a kérdés, hogy az **SROI-t miért nem számoltuk ki külön az alprogramokra is.** Azon kívül, hogy ez nem volt a megbízásunk része, több módszertani oka is van:
  - Ebben az esetben a személyi költségeket és a kisbusz költségeit is fel kellett volna osztani az öt alprogram között. A program során azonban ez nem került nyilvántartásra, utólag pedig nehezen becsülhető.
  - Az **öt alprogram nem értelmezhető külön-külön, mert egy nagy program egymásra is ható részei voltak.** Vagyis ha a jövőben valaki csak a Zöldellő kerteket szeretné megvalósítani valahol, akkor egyáltalán nem biztos, hogy a nem forintosítható bevételű programok nélkül is ugyanolyan eredményességet

érne el. Sőt, valószínű, hogy sok esetben kudarccal végződne, hiszen egy-egy mélyszegény település felzárkóztatása komplex és intenzív feladat.

- Emiatt még egyszer kiemeljük, hogy az **eredményeket a teljes Mozgó Jelenlét program egészére, annak 2021-22-es éveire vonatkoztathatjuk, és csak hasonló, „ugyanonnan induló” települések esetén várhatóak hasonló megközelítésből hasonló eredmények.**

6. FEJEZET | A JELENLÉT PONTOKRÓL

Hatásmérésünk fókuszában a Mozgó jelenlét program állt. Fontos célkitűzés volt azonban az utazó szociális munkások és a kőházak tevékenységének az összehasonlítása is. Mindezek miatt a továbbiakban a két programelem (tehát a Jelenlét pontok és Mozgó jelenlét program) közötti hasonlóságokat és különbségeket ismertetjük.

HASONLÓSÁGOK

Az utazós kollégákhoz hasonlóan a Jelenlét pontok munkatársai is úgy ítélték meg, hogy **a programjuk célkitűzéseit sikerült elérni.** A helyi lakosokkal bizalmi kapcsolat alakult ki, a programok szervezése, a gyermekek foglalkoztatása és fejlesztése, a szülei bevonása és aktivizálása sikerrel megvalósult.

A visszajelzések szerint **a Jelenlét pontok működtetését se tudná átvenni az állami ellátórendszer.** Ennek elsődleges oka a pénz- és kapacitáshiány. Volt olyan, aki szerint elegendő és megfelelően megfizetett szakemberek esetén *“sokkal jobban működne az egész állami ellátórendszer, és akkor nem kellenénk mi”.* További jellemzője az állami rendszernek, hogy kevésbé épít az adott településeken élőkre. Márpedig a kívülről érkező szakember helyi kapcsolat hiányában *„hiába ugrálna. Semmire se menne. Kellenek a helyiek hozzá. Tehát ha ilyen házat akarnának működtetni, akkor biztos, hogy be kéne vonni helyieket is.”*

A Jelenlét pontok munkatársai is úgy látták, hogy **sikerrel sajátították el a Jelenlét módszertanát.** Interjúalanyaink tisztában voltak a folyamatos jelenlét szakmai előnyeivel. Az egyik településen készült interjú során a kőház szociális munkása hangsúlyozta: a helyi lakosok is tudják, hogy *“ha valakinek valami baja van, az tudja, hogy ide be tud rohanni. Tisztában vannak vele, hogy mi itt vagyunk.”* A másik ház munkatársa hasonlóan nyilatkozott, hangsúlyozva, hogy *„állandó lehetőséget tudunk biztosítani az embereknek, akiknek segítségre van szükségük, és tudnak kihez fordulni”.*

A korábbi **szakmai vezetés hiányosságai** (utólag) nagy **adminisztratív terheket raktak a Jelenlét pontok munkatársaira is.**

A Végtelen lehetőség mindkét programelemére jellemző volt a **nagy fluktuáció.** Az interjúk beszámolóik szerint az elmúlt években a kőházakban is *„mindig jövés-menés volt”,* a kollégák *„eltűntek”,* aztán *„szép lassan, mindig csapódott hozzánk valaki”.* Jellemző volt a létszámhiány,

aminek köszönhetően bizonyos időszakokat úgy írtak le a szociális munkások, mint amit „*túl kellett valahogy élni*”. A létszámhiány oka esetenként az elégtelen kommunikáció volt magyarázható. Ahogy arról a korábbiakban már írtunk, a program lezárulása előtti hetekben se lehetett tudni, hogy a szakemberek további foglalkoztatása megoldódott-e. Emiatt volt olyan munkatárs, aki a bizonytalanságra való tekintettel inkább másik munkahelyet keresett magának. A nagy fluktuáció a hatékonyságot rontotta, hiszen az új munkatársak betanítása (újra és újra) időt vett igénybe.

A Katolikus Karitászbudapesti központjával való együttműködést a kőházas munkatársak szerint is problémás volt. A feltételezések szerint a feladatirányítás és kommunikáció nehézségei, valamint a tisztázatlan feladatkörök a központ leterheltségével voltak magyarázhatóak. Interjúalanyaink szerint a központ leterheltsége miatt fordulhatott elő az is, hogy *„bármit kérünk tőlük, az mindig hónapok múlva teljesül, és elakadnak dolgok. Mi mindent elrendeztünk és Budapesten ülnek rajta. És akkor várjuk, hogy akkor valami történjen. Könyörgünk már, rakjanak arrébb egy lapot, csináljanak már valamit. És ez nehéz.”* A programvezetés elégtelensége miatt **nagyobb eséllyel alakult ki konfliktus a helyi lakosok és a kőházak munkatársai között.** Ahogy azt valaki megfogalmazta: *„akik itt vagyunk, mi itt vagyunk a szélén, minket fognak meg. A helyiek ide jönnek. Rajtunk kérik számon.”* Interjúalanyaink több ilyen, feszültséget okozó konkrét esetről is beszámoltak a beszélgetések során.

Az utazók és a kőházakban dolgozók is problémásnak látták, hogy a Végtelen lehetőség programot egy **túlságosan merev pályázati struktúra** finanszírozta. Ugyanakkor mindkét alprogram munkatársai úgy nyilatkoztak: a különböző **felzárkóztató** (ide értve elsősorban a FETE és FAGYI) **programok közötti együttműködés ezt a fajta rugalmatlanságot valamennyire ellensúlyozni tudta.**

KÜLÖNBSÉGEK

A járásban tipikusnak mondható ellátórendszeri hiányosságok a Jelenlét pontokon is éreztették hatásukat. Volt, ahol a védőnővel való együttműködés volt nehézkés, mivel *„kis se hajlandó most már jönni. Hogy eljöjjön egy órára, az egy kínkeserves dolog. [...] Így kényelmesebb neki. Túl sok dolga van, nagyon sok települése van.”* Mindezek miatt az adott faluban a szolgáltatáshoz való hozzáférés nehezebb (hiszen a szülőknek kell egy másik településre eljutnia a védőnő ottani rendelésére). Máshol az orvos nem látogat el a

településre vagy éppen a gyermekorvos látogatása tekinthető ritkának. A családsegítő szolgálatok munkatársai pedig csupán kéthetente egyszer tudnak jelen lenni a településeken. Mindezt azért fontos elmondani, mivel megítélésünk szerint a **Jelenlét pontok az állami egészségügyi és szociális ellátórendszer hiányosságaira jobban tudtak reagálni** (az utazós kollégákhoz képest). Az egyik helyszínen (a falubuszt szinte kiváltva) a kőházak munkatársai biztosították az orvoshoz való eljutást. Ezen a településen a védőnővel való hatékony együttműködés jelének tekinthető, hogy már sor került (gyermekek veszélyeztetése kapcsán indított) jelzésre is. A ritkább jelenlét miatt valahol a területileg illetékes családsegítők a munkájuk támogatására kérték fel a Jelenlét pont munkatársait (például élelmiszer-csomag, ruha, gyógyszer biztosításával vagy éppen családlátogatással). Ahogy azt valaki megfogalmazta:

„Hát az, hogy a családsegítő nem tud itt lenni minden nap, vagy nem tud ránézni erre a nehéz helyzetben lévő családra, aki most egy bizonyos esemény után lett különösen nehéz helyzetben, és akkor minket kér meg arra. Mivel itt vagyunk és jelen vagyunk, hogy menjünk ki és nézzünk rá és vegyük ki a csomagot, hogy így támogassuk intenzívebben, mint amennyire ők ki tudnak jönni. Kéthetente egy ember jut ide, az elég kevés. Viszont nekünk nem kell legalább TB-kártyát igényelgetni, mert azt megcsinálja a családsegítő.”

Itt érdemes csak röviden kitérni a családsegítő szolgálatoknál készült interjúk tapasztalataira is. Az ezekenél az intézményeknél dolgozó interjúalanyaink a kőházakat és az ott megvalósult programokat ismerték – míg az utazós kollégák munkájáról nem igazán volt információjuk. A kőházak jelenlétét fontosnak tartották, hiszen *„ők is tudnak jelezni nekem. Ugyanazok a lakóink, minékünk az a falu is területünk. Úgymond ott is egy szemünk van”*.

Fontos hangsúlyozni, hogy a Mozgó jelenlét program munkatársainak is volt családsegítő szolgálattal kialakított együttműködése. Ez az együttműködés azonban kevésbé tekinthető intenzívnek.

További lényegi különbség, hogy a **Jelenlét pontok a helyi közösségbe tartozó lakost is foglalkoztatnak**. Megítélésünk szerint ez könnyíti a kőházak és a lakosok közötti bizalom kialakítását, egyfajta kommunikációs csatornát biztosít az érintettek között, valamint erősíti a Jelenlét pontok helyismeretét. Ugyan mindkét helyszínen tapasztaltuk, hogy a közösségben élő munkatársaknak konfliktusai vannak egy-egy helyi családdal. Azonban ezek a feszültségek nem tekinthetők meghatározónak.

A kőházak munkatársai inkább számoltak be a **helyi közösséggel való együttműködés dilemmáiról**. Az egyik ilyen fontos kérdés volt az volt, hogy a lakosoktól mit lehet, és mit kell

elvárni a Jelenlét pontok által nyújtott szolgáltatásokért cserébe. Több interjúalanyunk szerint azokkal a családokkal nehezebb a közös munka, akik ugyan nem szeretnék együttműködni a Jelenlét ponttal, mégis „*úgy gondolják, hogy nekik jár minden*”. Az egyik szociális munkás így írta le ezt a helyzetet:

“Ez nagyon érdekes, hogy rengeteg mindent adunk nekik, meg foglalkozunk a gyerekükkel, a szemüvegtől kezdve a szemműtétjükétől kezdve mindent intézünk, merthogy ők nem intézik. Vagy hát próbálják intézni a dolgokat. És a reakció erre az, hogy te azért vagy, hogy segíts. Tehát ez tök természetes. És hogyha valamit nem flottul csinálsz, vagy nem úgy jön ki, ahogy ő gondolja, akkor te vagy a mumus.”

Mindez erősen összekapcsolódik a rászorultság kérdésével. A szolgáltatásokhoz és adományokhoz való hozzáférés kritériuma azért is kiemelten fontos, mivel az könnyen konfliktus forrásává válhat a helyi lakosok között, emellett feszültséget szíthat a helyi lakosok és a Végtelen lehetőség munkatársai között.

A második dilemma a tárgyi adományok és a szolgáltatások biztosításához kapcsolódik. Többen jelezték, hogy alapvetően ez utóbbi támogatást igénylik a települések lakói, azaz „*itt azt tudják értékelni, ami kézzelfogható, tehát fizikailag egy vödör festéket, egy fürdőszobát, egy pelenkacsomagot*”. Ezzel szemben „*azt nem értékelik, amit szolgáltatásba kapnak. Egy falunapot, hogy mennyi szervezés, mennyi bográcsosnivaló, mennyi fellépő. Vagy egy logopédia. [...] El vannak kényeztetve már nagyon. Mikor van ilyen, hogy az én gyerekemet valaki hazahozza, mert én fél ötig nem érek haza? Vagy mikor van ilyen, hogy elvihetem a szomszédba logopédushoz, mert kicsit pösze? Vagy amúgy meg jár fejlesztésre?”*

A fenti dilemmák részletes tárgyalása túlmutat ennek az értékelő tanulmánynak a keretein. A fentiekben ismertetett helyzetek és vélemények bemutatása mégis kiemelten fontos. Hiszen rámutatnak arra, hogy **a Jelenlét pontok intenzívebb és mélyebb a kapcsolatot alakítottak ki a helyi közösség tagjaival**; emiatt (az utazós kollégákhoz képest) a kőházak szociális munkásai jobban megismerték a helyi közösség tagjai, több konfliktus merült fel a Jelenlét pontok működése kapcsán, emiatt több szakmai dilemma is megfogalmazódott.

Itt érdemes hangsúlyozni, hogy a kőházak szociális munkásai a **folyamatos jelenlétnek két, attitűd-változásban megfigyelhető hozadékát** is nevesíteni tudták. A helyi lakosok tagjai egyre inkább érzik úgy, hogy képesek változást elérni, azaz „*akkor lehet előrébb jutni, hogyha ők is tesznek*”. Emellett egyre többen ismerik fel, hogy nem csak az adományoknak, hanem a különböző, fejlesztést célzó szolgáltatásoknak is fontos hozadéka van. Hasonló attitűd változásról az utazós kollégák nem számoltak be.

Az előző fejezetben a **merev pályázati struktúrához** kapcsolódó nehézségeket is ismertettük. A különbségek tárgyalásakor azonban érdemes megemlíteni: **elsősorban a kőházak munkatársai panaszkodtak arra, hogy a program követelményeinek való megfelelési kényszer negatívan befolyásolta a helyi lakosokkal kialakított viszonyt.** Mindezt így írta le az egyik interjúalanyunk:

“Van az elvárás, amit kell hozni, hogy meglegyen a létszám, meglegyen a fotó. És hogy azért, hogy mi hozzuk azt, amit kell, azért az embereket be kell rángatni, és ez esetleg nem a megfelelő igényekre reagál. Lehet, hogy szívességet kell nekem kérni valakitől, hogy na, gyere be, mert ez nekem nagyon ciki, hogyha nincsenek a képen elegenden. És ezzel nagyobb károkat okozunk. Mert lehet, hogy az a valaki ezen a rendezvényen nem érezte jól magát, és nem neki való volt, de bejött a létszám miatt.”

Az előző fejezetben a különböző felzárkóztató programok közötti koherenciáról is írtunk. A különbségek tárgyalása során fontos megemlíteni, hogy **a programok összekapcsolása inkább a kőházak esetében okozott nehézséget a munkaszervezésben, a felelősségi körök kialakításában és a helyi közösséggel való együttműködésben.** A visszajelzések szerint a falvak lakosai számára a tisztánlátást nehezítette, hogy nem volt egyértelmű: a Jelenlét pontokon dolgozók milyen programokban vesznek részt (és így milyen szolgáltatást tudnak biztosítani). Az egyik interjúalanyunk minderről így számolt be:

„Amikor Végtelenesek voltunk, a FETÉ-s dolgokért tartottuk a hátunkat. Mert nem tudták, hogy mi a végtelen, meg mi a FETE, tehát kinek mi a dolga. És hiába mondtad el, hogy neked nem ez a dolgod, te nem ezt csinálod. Azt is számon kérték rajtad, hogy például miért ennyi tápot kap, ő meg miért annyit. Különböző programok vannak, és én nem vagyok felelős azért, amit mondjuk a kollégám csinál.”

A JELENLÉT PONT ÉS A MOZGÓ JELENLÉT PROGRAM ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Az alábbiakban egyetlen táblázatban mutatjuk be azokat a fő különbségeket, amelyek a Jelenlét pontok és a Mozgó jelenlét program között figyelhetők meg.

A Jelenlét pontok és a Mozgó jelenlét program eddigiekben tárgyalt különbségei		
	Jelenlét pont	Mozgó jelenlét program
Ellátórendszer hiányosságait kiegészíteni képes	Inkább	Kevésbé

Helyi lakosok munkavégzése a programban	Van (1-1 fő településenként)	Nincs
Jelenlét	Állandó	Időszakos
Helyi társadalom ismerete és helyi kapcsolatok	Mélyebb	Felszínesebb
Merev pályázati struktúra negatív hatása a szakmai munkavégzésre	Inkább	Kevésbé
További, az interjúk során azonosított különbségek		
Munkavégzés kerete	Merev	Rugalmas
Területiség	Helyhez kötött	Mobil
Helyi lakosoktól érkező megkeresés esetén a reagálás	Gyorsabb	Lassabb
Fiatalokkal végzett munka jellege	Tanulás központú (tanoda jellegű)	Élményátadásra fókuszál
Jelenlétük a közösség életében	Megszokott, hétköznapi	Ritka, ünnepi
Helyi vezetővel való együttműködés	Szükségszerű	Oda mennek, ahol igénylik őket
Szolgáltatások, programok köre	Tágabb	Szűkebb
Elért lakosok száma	Alacsonyabb	Magasabb

Összefoglalva tehát elmondható, hogy a két programelem közötti fő különbség a szolgáltatás jellegéből fakad. Az intenzívebb jelenlétet, a helyi munkaerő alkalmazást és a szélesebb körű szolgáltatások biztosítását felvállaló **Jelenlét pontok** jobban ismerik a helyi közösséget, mélyebb kapcsolatot tudnak kialakítani annak tagjaival, igény esetén gyorsabban tudnak reagálni és hatékonyabban tudják kiegészíteni az állami ellátórendszer hiányosságait. Egyúttal területi korlát és alacsonyabb létszámú célcsoport is jellemzi őket. A **Mozgó jelenlét program** munkatársai több településen élők, nagyobb lélekszámú célcsoporttal dolgoznak. A szolgáltatások jellege is más: a kríziskezelés mellett az élményt adó és a közösséget összehozó programok szervezése a cél. Fontos kiemelni, hogy az utazók esetében nem valósul meg a helyi közösségbe tartozó személyek foglalkoztatása. Mindez gyengébb helyismeretet és kevésbé intenzív jelenlétet és eredményez. Elsősorban ez magyarázza, hogy az utazóknak a helyi közösséggel kialakított kapcsolata kevésbé tekinthető mélynek, az állami ellátórendszer hiányosságait pedig ez a szolgáltatási elem kevésbé képes pótolni.

7. FEJEZET | A VÉGTELEN LEHETŐSÉG JÁRÁSI SZINTŰ HATÁSAIRÓL

Ebben a fejezetben a **Végtelen lehetőség járási szintű hatásaival kapcsolatos visszajelzéseket mutatjuk be**. Fontos hangsúlyoznunk, hogy ilyen feladata se a Mozgó jelenlétnek, se a Jelenlét pontoknak nem volt. Magának az (ezeket a programelemeket felölelő) Végtelen lehetőségnek azonban kifejezett célja volt, hogy járási szinten

- összehangolja a helyi gyermekek, családok segítségét célzó kezdeményezéseket, fejlesztéseket,
- elősegítse a térségekben működő civil szervezetek, projektek és állami intézmények együttműködését,
- elősegítse a szakmai ismeretek átadását, új, innovatív módszerek bevezetését.

Az általunk felkeresett szakemberek többsége szerint a **Végtelen lehetőségnek köszönhetően a járásban dolgozó szakemberek jobban megismerték egymás munkáját**. Volt, aki szerint ez a munka hiánypótló volt, hiszen a különböző szektorok, szolgáltatók és intézmények sokszor nem látnak rá egymás munkájára. Interjúalanyaink mindezt így fogalmazták meg:

„Olyan problémáink vannak, hogy sokszor, mivel nem szakmabeli kollégákkal dolgozol, nem tudják, hogy kinek, mi a dolga. [...] Ez így a program végén kezdődött el, hogy megismerkedni egymással. Mit csinál egy gyermekjóléti? Mi az a gyermekjóléti törvény? Mit csinál egy családsegítő? Mit csinál egy idősgondozó? Hiszen hogyan lehet együttműködni, hogyha nem tudjuk, hogy ki mit csinál?”

„Szerintem ez az egész arra jó, hogy a járás szereplői megismerjék egymást. Egy kicsit van lehetőség arról beszélni, hogy akkor ki mit csinál pontosan, kinek meddig tart a határ, és akkor hol tud belépni egy ilyen egyházi szervezet. [...] És olajozottabbá tette, tényleg. Szerintem a fórumok arra jók, hogy kinek mi a szolgáltatása, és mi az, amire esetleg a másikat el lehet hívni. Vagy mi az, amit az egyik a másiknak tud segíteni. Kábé mindenki ismerte egymást, de a konkrét tevékenységek, azt gondolom, hogy az inkább a fórumok alatt lettek így kimondva.”

Találkoztunk olyan szakemberrel, aki hangsúlyozta: ugyan már több évtizede dolgozik a járásban, de arra még nem volt példa, hogy egy rendezvényen részt vett volna a járás három szociális ellátásért felelős vezetője. Más kiemelte, hogy lényeges szakmai információkhoz jutott ezeken a rendezvényeken.

Többben azonban kritikai észrevételeket is megfogalmaztak. Volt, aki szerint túl későn valósultak meg azok a programok, amelyek a helyi szakemberek bevonását és a szakmaközi együttműködések elősegítését célozták. Az egyik interjúalanyunk szerint:

„az elejére kellett volna tenni azt, hogy kinek, mi a dolga. Nem csak itt a munkatársaknak, hanem akikkel együttműködők. Mert folyamatosan ezt mondják, hogy együtt kell működni, segíteni kell a szinergiát. De hát, hogy könyörgöm, olyan emberek kellene ahhoz, akik tudják, hogy mondjuk mi a dolga egy védőnőnek. Vagy hogyha nem tudja, akkor kell valami olyan fórum, ahol beszélgetünk. Hogy mi miben tudunk segíteni? És ez az elmúlt egy évben történt meg.”

Más szerint a korábbi szakmai vezető nem fordított kellő figyelmet a Végtelen lehetőség programban vállalt konferenciák és kerekasztal beszélgetések megszervezésére. Az új szakmai vezetőnek emiatt – a korábban vállalt indikátorok elérése érdekében – az utolsó egy évben kellett megszerveznie ezeket a találkozókat. A túl rövid idő alatt megszervezett túl sok esemény azonban a minőség rovására ment.

Végül érdemes megemlíteni azt a véleményt, amely szerint információáramlásra sor került, aminek ennek köszönhetően a **Jelenlét pontok inkább váltak a különböző szakemberek és felzárkóztató programok találkozási pontjává**. Települési szinten tehát az együttműködés – és ezzel a programok közötti szinergia – erősödött. Ugyanakkor **járási szinten nem sikerült érdemi változást elérni**. A visszajelzések szerint mindez elsősorban a járás és az ott működő intézmények meghatározott jellemzőivel magyarázható:

1. a járásban dolgozó **szakemberek személyes ellentétei**; interjúink során többször találkozhattunk azzal a véleménnyel, amely szerint helyi intézményi vezetők közötti konfliktusok együttműködések lehetetlenítenek el.
2. **helyi (társadalom)történeti okok**; a járási szintű vezető szerepért Vajszló és Sellye között régóta versengés figyelhető meg. Többben hangsúlyozták, hogy ez az ellentét a forrásteremtést megnehezíti, az együttműködések akadályozza, a járásban élők szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférését veszélyezteti.
3. **csalás és korrupció**; az elmúlt években és évtizedekben számos, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatását célzó program indult a járásban. Ezek egy része azonban érdemi tevékenység és látható eredmény nélkül került megvalósításra. Az egyik ilyen (nem a Végtelen lehetőség által finanszírozott) programról például ezt a

leírást adták interjúalanyaink: *“Hát most itt, akik jöttek ilyen képzéseket csinálni, nagyon sok képzést csináltak. Ez mind pénzlehúzás volt. Most idehoztak egy 2000 forintos utalványt, meg adtak nekik üdítőt, meg pogácsát, és volt, hogy csak lefotózkodtak, és elmentek.”*

Más valaki így írta le ezt a helyzetet: *„Papíron mindent csinálnak, és minden szuper, de gyakorlatban nem működik a dolog. Én azért sajnálom ezt a sok EU-s projektet, mert jönnek-mennek a pénzek, mi maradunk itt, szenvedünk a magunk kis világában.”*

Ezek a programok nem törekednek a transzparencia erősítésére és így intézmények és szektorok közötti együttműködések kialakítására.

4. **intézményi érdekek**; interjúalanyaink egy része úgy látta, hogy a különböző intézményi érdekeknek megfelelő tevékenységek viszonylag jól teljesülnek a járásban. A pályázati programok által finanszírozott humánkapacitás-bővítés például ilyen intézményi érdekeknek tekinthető – miközben a járásban élő hátrányos helyzetű társadalmi csoportok támogatásának a feladata háttérbe szorul a prioritások között. Jól mutatja ezt a működést az a gyakorlat, amely egy pályázati program értékelése kapcsán nem az elért változásokat (például gyermekéhezés visszaszorulása, egészségügyi szolgáltatások minőségének javítása, lakhatási körülmények fejlesztése), hanem a megvalósult tevékenységet és azok közvetlen eredményeit (például rendezvények és azokon résztvevők száma, a programba bevontak száma) hangsúlyozza.

Itt érdemes megemlíteni, hogy a helyi gyerekesély programok transzparenciája minimálisnak mondható. Interjúalanyaink többsége a program tevékenységeire és az elért eredményekre egyáltalán nem lát rá. Mindezek alapján többen úgy gondolták, hogy a gyerekesély programok esetében is a szervezeti érdekek fontosabbnak bizonyultak, mint a közvetlen célcsoport számára a megfelelő szolgáltatások biztosítása.

5. **pályázati rendszer**; a különböző pályázati programok megvalósítóinak kiemelt célja a vállalt feladatok teljesítése. A célcsoport érdekében megvalósított intézmény-, vagy szektorközi együttműködés emiatt háttérbe szorulhat. Ahogy azt valaki megfogalmazta:

„Kinek-kinek van egy benyújtott pályázata és ebben vállalt indikátorok, teljesítendő feladatok. [...] Mindenki el van foglalva a saját projektjének a megvalósításával, jó esetben ugye ezzel és nem mással. Nyilván le van írva a pályázat, hogy mit akarunk,

mire kértük a pénzt, ezt fogjuk csinálni. Nekünk ilyen lesz, akkor is, ha. És akkor az lesz, mert annak lenni kell. És hát én úgy gondolom, hogy kevés, vagy a szükségéstől sokkal kevesebb energia ment az együttműködésben lévő lehetőségek kiaknázására, az egymásra épülésre.”

- 6. meglévő személyi és intézményi érdekek mozdíthatatlansága;** néhányan úgy gondolták, hogy a járásba kívülről érkező Katolikus Karitásznak megvolt a lehetősége arra, hogy a helyi egyéni, szakmai és intézményi érdekeket felülírja, és így növelje a közvetlenül a rászorulóknak számára elérhető támogatások mértékét. A helyi érdekek azonban annyira erősek, hogy azok felülírása ilyen rövid idő alatt nem valósulhatott meg.

8. FEJEZET | JAVASLATOK

Interjúalanyaink számos olyan javaslatot fogalmaztak meg, amely megítélésük szerint hasonló programok esetén a hatékonyság növeléséhez járulhatnak hozzá. A visszajelzések szerint kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a **finanszírozást biztosító pályázat adminisztratív követelményeinek megfeleljen a program**. Ennek érdekében szükséges a megfelelő szakmai vezető kiválasztása és – probléma esetén – a beszámolási kötelezettségek teljesítésének az ellenőrzése.

Egyöntetű volt az a vélemény, amely szerint az európai uniós finanszírozású pályázatok nem tudják hatékonyan támogatni a szociális munkára épülő szakmai tevékenységet; az ilyen jellegű programok **rugalmasabb finanszírozású mechanizmust** igényelnek. Rugalmasság esetén kevésbé veszélyeztetné a szakmai munka minőségét a beszámolási kötelezettségek teljesítése.

Fontos lenne a **megfelelő munkakörülmények kialakítására** kiemelt figyelmet fordítani. Elsődleges követelmény a **fluktuáció visszaszorítása**. A folyamatosan cserélődő munkatársak felkészítése és betanítása ugyanis túl sok időt vesz igénybe. Emellett a szakmai munka színvonala se biztosított, hiszen a településen élőkkel való bizalmi kapcsolat kialakítása nehezebb, hosszabb időt vesz igénybe. Interjúalanyaink a programvezetés (a Végtelen lehetőség esetében a Katolikus Karitászbudapesti központja) és a járási szinten dolgozó kollégák **együttműködésének a fejlesztése** kapcsán is számos észrevételt tettek. Az utazó szociális munkások ugyanis úgy érezték, hogy a Budapesten dolgozó programvezetés nem (vagy csak későn) reagált érdemben az esetlegesen felmerült kérdésekre és igényekre. Interjúalanyaink szerint a túlságosan központosított programirányítás is magyarázta, hogy kulcsfontosságú információk sokszor pontatlanul vagy késve jutottak el a helyi szintre. A kommunikáció hiányosságaira vezethető vissza, hogy a budapesti központ esetenként a helyi igényekre nem reagáló adományok szétosztására kérte fel az utazós kollégákat. A munkakörülmények kapcsán végül még érdemes megemlíteni, hogy a Mozgó jelenlét nem tudta munkáját hatékonyan ellátni a nagy településszám miatt. Ilyen és hasonló programok kialakítása esetén emiatt fontos limitálni, hogy az utazós kollégák **hány települést vonjanak be a munkájukba**. Kisebb településszám esetén a szociális munkások jelenléte intenzívebb lenne, inkább tudnának kialakítani bizalmi kapcsolatokat kialakítani és így közösségépítő és kríziskezelést célzó munkájuk is eredményesebb lehetne.

A továbbiakban néhány olyan további észrevételről is olvashatnak, amelyeket interjúalanyaink a beszélgetések során nem számoltak be. Az elmondottak alapján azonban arra következtethetünk, hogy ezek a javaslatok az utazós szociális munkára építő programok fejlesztését segíthetik elő.

A helyi közösségekkel való bizalmi kapcsolat kialakítása és a beágyazódottság erősítése, de az intézményi és szakemberek közötti együttműködések fejlesztése szempontjából is indokolt a **hosszabb futamidejű programok** lebonyolítása. A már több éve a járásban és a településeken dolgozó – így helyismerettel és kapcsolatokkal rendelkező – szakemberek inkább képesek a szakmai célok elérését biztosítani.

Megítélésünk szerint a különböző felzárkóztató programok közötti **koherencia** és **szinergia tovább erősíthető**. Ebben az esetben kevésbé fordulhatna elő, hogy a szociális földprogram által érintett településeken kisebb az igény az utazó szociális munkások által kiosztott adományokra; mivel mindkét program keretében sor kerül vetőmag és palánta kiosztására. Kevésbé fordulhatna elő, hogy a nyári hónapokban a fiatalok kevésbé vonhatók be a helyi közösségépítést célzó tevékenységekbe; mivel ők egy másik finanszírozású programban már táborokban vesznek részt. A különböző felzárkóztató programok adományozási gyakorlatának az összehangolása pedig ahhoz járulhatna hozzá, hogy az utazó szociális munkások kapcsolatépítése és munkája eredményesebb legyen. A programok és intézmények közötti kommunikációra optimális esetben már a pályázatírási szakaszban sor kerülhetne. Ilyen jellegű kapcsolattartás és egyeztetés esetén kevésbé fordulhatna elő, hogy *“mindenki gondolja, hogy szükség van mondjuk fejlesztőre vagy gyógytornászra. És akkor mindenki foglalkoztat, és akkor egyszerre megjelenik egy csomó adott esetben. És az nem biztos, hogy logikus, hogy most akkor két éven vagy három éven keresztül van szakember, aztán utána meg egyáltalán nincs.”*

A diagnózis alapú szakmai munka kifejezetten pozitívan értékelhető, hiszen így a helyi adottságokhoz és igényekhez valóban illeszkedő pályázati program alakítható ki. Előnyt jelent azonban, ha a szakmai megvalósítók a (már elnyert) pályázatok **rugalmatlanságára képesek választ adni**. Mindez megtörténhet más (rugalmasabb) pályázati források és partnerszervezetek szolgáltatásainak a bevonásával. Sor kerülhet olyan dedikált alap létrehozására, amelyek kifejezetten a pályázatok rugalmatlansága miatt kialakult pénzügyi hiányokat képesek orvosolni. De sokat jelent már önmagában az is, ha a terepen dolgozó kollégák visszajelzéseire építve időben kerül sor módosítási kérelem beadására.

A terepen dolgozó, valamint a megvalósító szervezet vezetősége és adminisztratív munkatársai között létfontosságú az **érdemi párbeszéd kialakítása**. A kétirányú

információáramlás lehetővé teszi, hogy a szakmai célok elérését veszélyeztető tényezők azonosítása időben megtörténjen és így időben kerüljön sor a fejlesztésre, módosításra. A kommunikáció akadozása és a szervezeten belüli konfliktusok kiéleződése esetén szükséges **szervezetfejlesztési folyamatot** elindítani.

Egyetértve a megszólaltatott érintettekkel, mi is fontosnak tartjuk a Mozgó jelenlét **programba bevont települések számának a limitálást**. Egyúttal fontosnak tartjuk azt is, hogy **valóban rászoruló** – azaz elsősorban a forráshiányos, infrastrukturálisan lemaradott és a helyi közösség széthullása ellen küzdő – **települések** lakói részesüljenek a szolgáltatásokból.

Fontosnak tartjuk annak támogatását, hogy a járásban elérhető felzárkóztatási programok **transzparenciája** biztosított legyen. Transzparencia esetén a program és intézmények közötti együttműködés inkább megvalósítható. Ehhez a témakörhöz kapcsolódóan érdemes megemlíteni, hogy a járásban elérhető intézmények együttműködésének az erősítése csak az érintett szereplőknek az aktív bevonásával és megszólításával képzelhető el. A Végtelen lehetőség indulásakor **ez a megszólítás elmaradt** (vagy legalábbis nem volt teljes körű). Emiatt a program céljai és tevékenységei csak az elmúlt másfél évben váltak ismertté a járási szakemberek számára.

Végül fontosnak tartjuk annak átgondolását, hogy a helyi felzárkóztatást célzó programok miként tudnak a **helyi szakemberek és közösségekben élők bevonására építeni**. A különböző programokban minél inkább jelen vannak a helyi közösségek tagjai, annál nagyobb a garancia arra, hogy a kívülről érkező források helyben kerülnek felhasználásra. Annál nagyobb az esélye annak, hogy helyi közösségek alakulnak, akik felismerik saját igényeiket és azok elérése érdekében képesek is közösen tenni.

9. FEJEZET | MELLÉKLETEK

INTERJÚVÁZLAT – UTAZÓ SZOCIÁLIS MUNKÁSOK

Bevezetés, felvezetés

A program háttere, jellemzői

Kérlek, meséljtek a Mozgó Jelenlétről! Miért jött létre, mi volt a célja? Milyen tevékenységet vállalt fel?

Mikor kerültetek be Ti a programba? Miért csatlakoztatok a programhoz?

Együtműködések

Melyek azok a szervezetek, intézmények és programok, akikkel Nektek bármiféle együttműködésetek volt? *(Figyelem! Elkülöníteni járási és települési szintet!)*

A projekteket megelőző személyes és szakmai kapcsolatok (munkakapcsolatok, ellentétek, ismeretség) bármilyen módon befolyásolták az együttműködés sikerességét?

Ha nem említik, rákérdezn:

- **FETE**
- **FAGYI**
- **GYEP**
- **Jelenlét pontok**

Hogyan jellemeznétek ezeket az együttműködéseket? Hogyan valósult meg az együttműködés? Mennyire sikerült kiegészíteni egymást? Mennyire valósult meg redundancia? Mennyire akadályozták egymást (és miben)? *(Figyelni FETE túladományozására!)*

Mennyire sikerült együttműködni a **szociális, egészségügyi és oktatási intézményekkel**? Hogyan valósult meg az együttműködés? Mennyire sikerült kiegészíteni egymást? Mennyire akadályozták egymást (és miben)?

Milyen volt az együttműködés a **települések vezetőivel**? Mi volt az, ami segítette az együttműködést? Mi az, ami esetleg akadályozta?

Összefoglalva mit mondanátok: mitől lesz sikeres egy együttműködés? És mitől lesz sikertelen?

Lebonyolítás

A program megvalósítását milyen (elsősorban szakmai, valamint szervezeti és operatív) tényezők segítették és akadályozták? A nehézségek kezelését kik és hogyan tudták támogatni? Milyen sikerességgel?

A tervezett szolgáltatások mindegyikét sikerült biztosítani? Mi az, amit kevésbé / inkább? Mi ennek az oka?

A helyi lakosok igényeire sikerült reagálni? Melyik szolgáltatással inkább? És melyikkel kevésbé?

Elért eredmények

Mit tekintetek a Mozgó Jelenlét program legfontosabb eredményeinek? Milyen változást sikerült elérni?

A rászoruló családok mellett más családokat el tudtok érni (pl. a közösségfejlesztés kapcsán)?

Az eredmények közül melyik tekinthető maradandónak?

A programok által nyújtott szolgáltatások megszűnése milyen hatással lesz az érintettekre?

Összeségében mit mondanátok: az elvárt hatásokat sikerült elérni?

A Végtelen lehetőség programhoz kapcsolódó kérdések

A Mozgó jelenlét program hatása mennyiben és hogyan tért el a járási két Jelenlét pont hatásától?

A Jelenlét módszert mennyire sikerült átadni Nektek, illetve a Jelenlét Pontoknak?

Szerintetek a települési szintre kialakított Jelenlét módszer mennyire ültethető át járási szintre?

Mennyire sikerült a gyermekek, családok segítségét célzó kezdeményezések, fejlesztések összehangolása, a programelemek széttagoltságának csökkentése?

Megítélésetek szerint a program, vagy a program egyes szolgáltatási elemei az ellátórendszerekbe beépíthetőek? Miért igen? Miért nem?

Megítélésetek szerint mi a legcélravezetőbb finanszírozása egy Jelenlét típusú programnak? Települési vagy járási szint? Külső szereplő által vagy ellátórendszer által?

Javaslatok

Ha most indulna el a Mozgó Jelenlét program, mit csinálnátok máshogy? Hogyan kellene felépíteni ezt a programot?

INTERJÚVÁZLAT – CSALÁDOK

Bevezetés, felvezetés (Kutatás háttere, célja, bemutatkozás, időkeret, anonimitás)

Háttér

Ön mióta él itt? Kivel él most?

Kérem, meséljen a faluról! Hogyan írná le a települést? Miért jó élni itt? És miért nehéz?

Hogyan írná le a helyi közösséget? Összetartanak az emberek? Vannak olyan alkalmak, amikor összejárnak a helyi lakosok? Milyen alkalmak ezek?

Jelenlét Pont / Mozgó Jelenlét

Hogyan került kapcsolatba a Mozgó Jelenléttel / Jelenlét Ponttal?

A Jelenlét Pont / Mozgó Jelenlét program munkatársai mit csinálnak itt? Miben és hogyan tudják segíteni a helyi lakosokat?

Miben változott az itt élők élete annak hatására, hogy megjelent itt a Jelenlét Pont / Mozgó Jelenlét program? Mi változott?

A Jelenlét Pontnak / Mozgó Jelenlét programnak mi a legfontosabb hozadéka? Van bármilyen negatív hatása a programoknak?

Mi hiányozna a legjobban, ha a Jelenlét Pont / Mozgó Jelenlét program megszűnne? Lenne valaki más, aki ezt a hiányt pótolni tudná? Ki?

Miben más a Jelenlét Pont / Mozgó Jelenlét program, mint az állami szolgáltatások? *(Fontos leírni az „állami szolgáltatások” definícióját! Elmondani, hogy itt a családsegítő szolgálat munkatársaira, védőnőre, háziorvosra, iskolára gondolunk!)*

INTERJÚVÁZLAT – CSALÁDSEGÍTŐ SZOLGÁLATOK

Bevezetés, felvezetés (Kutatás háttere, célja, bemutatkozás, időkeret, anonimitás)

Háttér

Kérem, meséljen az itt végzett munkájáról! Milyen településeken dolgozik? Mennyi időt tud ezeken a helyszíneken eltölteni? Körzetesként dolgozik ott vagy helyettesít? Hogyan segíti az ott élőket? Jellemzően milyen problémákkal és kihívásokkal találkozik?

Végtelen Lehetőség (*Fontos figyelni arra, hogy az interjúalany számára mit jelent a Végtelen Lehetőség! Amennyiben különbséget tud tenni a Jelenlét Pontok és a Mozgó Jelenlét program között, az alábbi kérdéseket mindkét szolgáltatás esetében szükséges feltenni!*)

Tudomása szerint a Végtelen Lehetőség program munkatársai milyen szolgáltatásokat biztosítanak? Miben és hogyan tudják segíteni a helyi lakosokat?

Miben változott az érintett lakosok élete annak hatására, hogy megjelent itt a Végtelen Lehetőség program?

Megítélése szerint a Végtelen Lehetőség programnak mi a legfontosabb hozadéka az *itt élő lakosok* szempontjából? Van bármilyen negatív hatása a programoknak?

Miben változott meg az Ön munkája annak hatására, hogy megjelent itt a Végtelen Lehetőség program?

Megítélése szerint a Végtelen Lehetőség programnak mi a legfontosabb hozadéka az *Ön munkája szempontjából*? Érzékelte Ön bármilyen negatív hatását a programoknak?

Mi hiányozna a legjobban, ha a Végtelen Lehetőség program megszűnne? Lenne valamilyen más intézmény vagy szakember, aki ezt a hiányt pótolni tudná? Ki?

Megítélése szerint a Végtelen Lehetőség program kiegészített bármilyen már meglévő (állami) szolgáltatást (szociális, egészségügy vagy oktatás)? Mit és hogyan?

Ön szerint a Végtelen Lehetőség program a helyben elérhető állami szolgáltatások összehangolása, együttműködése, közös munkavégzése szempontjából hozott bármilyen változást? Milyen változást? Hogyan?

INTERJÚVÁZLAT – JELENLÉT PONTOK

Bevezetés, felvezetés (Kutatás háttere, célja, bemutatkozás, időkeret, anonimitás)

Háttér

Mi a munkakörötök, feladatotok a Végtelen Lehetőség programba?

Kérlek, meséljetek a Jelenlét Pontról! Miért jött létre, mi a célja? Milyen tevékenységet vállal fel? Hogyan írnátok le a települést, ahol működik?

Együttműködések

Melyek azok a szervezetek, intézmények és programok, akikkel Nektek bármiféle együttműködésetek van?

Ha nem említik, rákérdezni:

- **FETE**
- **FAGYI**
- **GYEP**

Hogyan jellemeznétek ezeket az együttműködéseket? Hogyan valósult meg az együttműködés? Mennyire sikerült kiegészíteni egymást? Mennyire valósult meg redundancia? Mennyire akadályozták egymást (és miben)? *(Figyelni: FETE túladományozására!)*

Mennyire sikerült együttműködni a járásban elérhető **szociális, egészségügyi és oktatási intézményekkel, szakemberekkel**? Hogyan valósult meg az együttműködés? Mennyire sikerült kiegészíteni egymást? Mennyire akadályozták egymást (és miben)?

Milyen a viszonyotok a **település vezetőjével**? Mi volt az, ami segítette az együttműködést? Mi az, ami esetleg akadályozta?

A projekteket megelőző személyes és szakmai kapcsolatok (munkakapcsolatok, ellentétek, ismeretség) bármilyen módon befolyásolták az együttműködés sikerességét?

Mozgó Jelenlét

Van bármilyen munkamegosztás köztetek és az Utazók (Mozgó Jelenlét) között? Segítitek bármilyen formában egymás munkáját?

Szerintetek miben más a Mozgó Jelenlét munkája, mint a Tiétek? Mi olyat tud nyújtani a Mozgó Jelenlét, amit Ti nem? És mit tudtok Ti nyújtani, amit a Mozgó Jelenlét nem tud?

A Mozgó Jelenlét megszűnésének szerintetek milyen hatása lesz az érintetteknek? Képes lesz bármilyen program vagy szervezet ezt a hiányt pótolni?

Megítélésetek szerint a Mozgó Jelenlét szolgáltatási az ellátórendszerekbe beépíthetőek? Miért igen? Miért nem?

Szerintetek a települési szintre kialakított Jelenlét módszert az Utazók mennyire tudták átültetni járási szintre? Miért?

Lebonyolítás

A tervezett szolgáltatások mindegyikét sikerült biztosítani? Mi az, amit kevésbé / inkább? Mi ennek az oka?

A helyi lakosok hogyan viszonyultak hozzátok?

A helyi lakosok igényeire sikerült reagálni? Melyik szolgáltatással inkább? És melyikkel kevésbé?

A program megvalósítását milyen (elsősorban szakmai, valamint szervezeti és operatív) tényezők segítették és akadályozták? (*FIGYELNI: CARITAS ÉS JELENLÉT PONT EGYÜTTMŰKÖDÉS!*)

Elért eredmények

Mit tekintetek a Jelenlét Pont legfontosabb eredményeinek? Milyen változást sikerült elérni?

Az eredmények közül melyik tekinthető maradandónak?

A Végtelen lehetőség programhoz kapcsolódó kérdések

A Jelenlét módszert sikerült elsajátítani? Mennyire volt alkalmazható a Ti esetetekben?

Mennyire sikerült a gyermekek, családok segítségét célzó (helyi és járási) kezdeményezések, fejlesztések összehangolása, a programelemek széttagoltságának csökkentése?

Megítélések szerint a Jelenlét Pontok szolgáltatási az ellátórendszerekbe beépíthetőek? Miért igen? Miért nem?

Megítélések szerint mi a legcélravezetőbb finanszírozása egy Jelenlét típusú programnak? Települési vagy járási szint? Külső szereplő által vagy ellátórendszer által?

Javaslatok

Ha most indulna el a Végtelen Lehetőség, mit csinálnátok máshogy? Hogyan kellene felépíteni ezt a programot?

INTERJÚVÁZLAT – POLGÁRMESTEREK

Bevezetés, felvezetés (Kutatás háttere, célja, bemutatkozás, időkeret, anonimitás)

Háttér

Kérem, meséljen az Ön által képviselt faluról! Hogyan írná le a települést? Mitől jó itt az élet? És mitől nehéz?

Ellátottság

Milyen szociális, egészségügyi és oktatási intézmények és szakemberek érhetőek el az Ön településén?

Hol vannak azok a legközelebbi szociális, egészségügyi és oktatási intézmények, amelyeknek a szolgáltatásait az itt élők igénybe vehetik?

Hogyan látja Ön az itteni szociális, egészségügyi és oktatási intézmények munkáját? Mennyire elégedett vele? Milyen hiányosságok vannak? Mire lenne még szükség?

Jelenlét Pont / Mozgó Jelenlét

A Jelenlét Pont / Mozgó Jelenlét program munkatársai mit csinálnak itt? Miben és hogyan tudják segíteni a helyi lakosokat?

Miben változott az itt élők élete annak hatására, hogy megjelent itt a Jelenlét Pont / Mozgó Jelenlét program? Mi változott?

Megítélése szerint a Jelenlét Pontnak / Mozgó Jelenlét programnak mi a legfontosabb hozadéka? Van bármilyen negatív hatása a programoknak?

Mi hiányozna a legjobban, ha a Jelenlét Pont / Mozgó Jelenlét program megszűnne? Lenne valaki más, aki ezt a hiányt pótolni tudná? Ki?

Megítélése szerint a Jelenlét Pont / Mozgó Jelenlét program mennyire képes a már meglévő (állami) szolgáltatások kiegészítésére (szociális, egészségügy vagy oktatás)?

SROI KALKULÁCIÓ EXCEL TÁBLÁZATA

Az SROI számításokat bemutató fejezet ábrái a **Sellye_SROI_hatterkalkulaciok_SIMPACT.xlsx** fájlban találhatóak meg.